

Uni's edderkoppespind

”FORSKERforums netværk er baseret på, hvem der sidder i uni-sektorens formelle organer og hierarki. Derfor er det slet ikke overraskende, at danske uni'er er ekstremt topstyrede: Rektorerne har formelt magten og er også dem flest positioner og det mest centrale netværk. Og derfor er andre personer 'klynget' rundt om deres rektor, fx dekaner og institutledere”, konstaterer sociologen Christoph Ellersgaard til FORSKERforums registrering af uni's personnetværk med deres positioner og relationer.

Fire i top-5 i netværks-rankingen er rektorer, og alle otte rektorer er i top-21. Ind imellem er der en lang række dekaner fra KU og AU. Ellersgaard påpeger det tankevækkende i, at disse personer – som også har stor beslutningskompetence - ikke er kollegialt valgte, men udpegede. Det kollegiale valg af ledere og Academias selvstyre blev afskaffet med Uni-Loven 2003.

Spindelvævet

Personernes ranking og spind til andre er baseret på registrering af, hvem der indtager positioner i formelle organer (Bestyrelser, Rektorkollegiet m. udvalg, rektorer, uni-direktører, dekaner, institutledere, hovedsamarbejdsudvalg m.m.). Det viser sig, at der er 210 personer med mindst to positioner på de danske uni'er.

De 210 personer er i FORSKERforums netværk oplistet på to måder:

- et spindelvæv over relationer, jf. illustrationen ovenfor (se det store netværk s. 16), og
- en netværks-ranking over personerne med flest og mest centrale positioner (s.22).

Spindelvævet 'klynget' sig strukturelt om rektor. Det fortæller om personerne i de formelle strukturer, men ikke noget direkte om, hvor magtcenteret er og hvem der har mest magt, forklarer Ellersgaard: ”Men at nogle indtager centrale poster i det formelle system kan være en god indikation på, at de har beslutningsmyndighed som fx rektorerne i sidste ende. Og så er der dekaner, som har fået delegeret myndighed, som igen delegerer mere eller mindre til institutledere”, siger han.

Tillidsfolk og bestyrelsesformænd

KUs to tillidsfolk er tæt på KU-rektor Ralf Hemmingsen i netværket. Der således nr. 7 i netværks-rankingen over fleste / mest centrale positioner. ”Tillidsfolk indtager centrale positioner i netværket, i henhold til de formelle samarbejdsorganer på uni, hvor tillidsfolk har ret til at blive hørt og til at ”rådgive”. Og i den sammenhæng har de vel nogen indflydelse - med forvaltningslov, ansættelsesret og overenskomster i ryggen?”, spørger Ellersgaard.

Bestyrelsesformænd indtager ikke topstillinger på ranglisten. De står tæt på rektor i spindet, men lander længere nede på ranking-netværket i positioner mellem nr. 30.-75: ”De har jo ikke noget netværk nedad på uni' – deres relationer er stort set kun knyttet til rektor og så opad til det politiske system, enkeltvis men også via Rektorkollegiet. I praksis kan det jo give dem stor magt som 'brobygger' mellem uni' og statsmagten”.

'Service-eftersyn

Lægger minister Tørnæs og hendes dept.chef op til at indføre nye styringsredskaber?

3

Esben frikendt for plagiat m.m.

KUs praksisudvalg frikendte ham – og dermed også vejlederen, bedømmerne, KU-teologi og ph.d.-systemet

7

Fastansættelse ingen garanti

KUs store fyringsrunde viser, at lektorer og professorer kan fyres, selv om de har passeret deres arbejde

10

Gymnasiereform

- og karakterkrav: Uenighed om, hvordan det påvirker uni'

12

Artikelskrivning uden omsvøb

Rå guide til skrivning og til optræden ved konferencer

14

ANALYSE: Uni's top 210 personer

Uni's edderkoppespind

Netværket er klynget rundt om rektorerne

16

Personregistret

Register over og ranking af de mest netværkende. Uni-rektorerne topper, men også tillidsfolk står højt, men ikke bestyrelsesformænd

22

Gyllegates myndighedsbetjening

24-27

AUs 'sektorforskere' fik mundkurv på. Og AUs prodekan beskyttede ikke sine forskere

Gyllegate: Erosion i universiteternes forskningsfrihed

Skandalen om den politiske indblanding i Aarhus-forskeres miljødata illustrerer meget klart de dramatiske forandringer, universiteterne er undergået efter Uni-loven fra 2003 og fusionerne med sektorforskningen i 2007. Universiteterne blev i høj grad et redskab til at fremme en regerings forskning- og uddannelsespolitiske dagsorden. Universitetsloven indførte et smalt enstrengt ledelsessystem, som ved hjælp af stram økonomisk styring kan bruges til at diktere en politisk dagsorden. Og ledelserne deltager gerne for deres succes måles netop efter målopfyldelse af den politiske dagsorden.

Forud for Uni-lovens indførelse lovede styrelsens direktør, at loven sikrede, at bestyrelserne kunne være garanter for universiteternes akademiske frihed og uafhængighed af politikerne. Det er gået helt anderledes: Næste skridt i umyndiggørelsen af universiteterne blev taget ved fusionerne i 2007. I stedet for at sektorforskningen blev til universitetsforskning – med mere frihed, som politikerne lovede – bliver universiteter med 'sektorforskning' nu underkastet de samme hemmeligholdelses-klausuler og manipulationsmuligheder, som sektorforskningen risikerede tidligere.

AUs forskning i vandmiljø m.m. tjener 121 mio. om året på at "myndighedsbetjene" Miljøministeriet. Denne væsentlige indtægt betyder, at ministeriet har en økonomisk klemme på AUs ledelse, og formentlig derfor underskrev en kontrakt med omfattende tavsheds-klausuler for sine forskere og en klausul om, at ministerielle embedsmænd skulle være med i 'forhandling' af data. Den økonomiske klemme betød altså, at forskernes forskningsfrihed og ytringsfrihed blev truet.

En tilsvarende økonomisk klemme, der truer den akademiske frihed, befinder de fleste andre forskere sig også i. Godt nok er der tilført området mange penge, men det undergraves af, at der både er kommet mange flere ansatte og rigtig mange flere studerende, samt af, at en del af forskningsmidlerne kun tildeles politisk vedtagne forskningsemner. Derfor kan de fleste kun forske i områder som har politikernes eller private fondes bevågenhed. Man kan ikke selv vælge emne frit.

“Når systemfejl betyder, at forskere passiviseres

Det er ikke en situation, som universitetsledelserne synes at være modstandere af; tværtimod er de ofte aktive medspillere, der presser de ansatte til at søge midler fra forskellige eksterne kilder, endog til egen løn, så forskernes ansættelses-sikkerhed afhænger af eksterne kilder og dermed indordner deres forskning efter disse kilders formål. I det seneste og mest grelle tilfælde fra Aarhus Universitet har forskerne endog skullet skrive under på, at de ikke må offentliggøre eller fagligt diskutere deres forskningsresultater, før disse har været misbrugt i politisk øjemed. Den forvanskning, der åbenbart har fundet sted, er en direkte trussel mod de pågældende forskeres akademiske integritet og i modstrid med de internationale konventioner om forskeres rettigheder, som den danske regering har tilsluttet sig. Og der er alt sammen sket med billigelse af – og forsvaret af – universitetsledelserne.

Politikere og universitetsledelser bør tage alvorligt, at Danmark har tilsluttet sig og dermed forpligtet sig til at overholde *UNESCOs recommendations concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel*, som forpligter på autonomi og akademisk frihed. Det betyder, at universiteterne skal have akademisk frihed og udpræget selvstyre med mindst mulig politisk styring. Og den enkelte forsker/underviser skal have akademisk frihed til at bestemme undervisnings-curriculum og forskningsemne. Heraf følger også, at politikerne skal stille de nødvendige ressourcer til rådighed for universiteterne, så der er reel autonomi.

Desværre er Universitetsloven formuleret sådan, at den er en hindring for opfyldelse af forpligtelse nr. 31 og 32 i UNESCO Recommendations, som fastslår, at undervisere/forskere har ret til og skal gives mulighed for at deltage i beslutningstagning på universitetet med hensyn til undervisningspolitik, forskning og fordeling af ressourcer. Men denne form for akademisk medstyre er i den danske udgave reduceret til at være rådgivende og til retten at blive informeret – uden dog at ledelsen har nogen pligt til at tage hensyn til Academias kommentarer.

Gyllegate afslører nogle ekstreme betingelser, som nogle af os udsættes for. Men sagen eksponerer også en erosion i sektoren, når systemfejl betyder, at forskere passiviseres, så vi ikke kan opfylde vores samfundsfunktioner som selvstændige og uafhængige vidensfrembringere og som fagligt kritiske observatører af vigtige forhold i samfundet. Det er roller, som vi gerne påtager os. Men politikerne skal også give os betingelserne for at kunne gøre det.

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt Pharmadansmarks undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM I (*ansvarshav. for dette nummer*), Lektor Karsten Boye Rasmussen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, videnformidler Niels Westergaard, PharmaDanmark, Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.900 eks. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. Pharmadansmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. **Fotos:** Signe Alvarez (hvor ikke andre er nævnt) **Grafisk Produktion:** prdesign.dk **Tryk:** Green Graphic ApS.

Næste deadline: 18. juni 2016.

Varsel: Mere politisk styring af uni'

Uni-minister Tørnæs og hendes departementschef vil lave 'serviceeftersyn', så staten får mere effektive styringsredskaber?

'Hvis ministerens 'serviceeftersyn' betyder, at der fra politisk hold er ønske om at give dokumentations- og kontrolskruen endnu et nøk på universitetsområdet, så er det udtryk for, at kontroltænkningen i ministerierne er ude af kontrol. Universiteterne har i løbet af det sidste årti præsteret bedre på stort set alle punkter. Forskningsproduktiviteten er steget, der uddannes flere studerende på alle niveauer, og forskerne er langt mere engageret i løsningen af vigtige samfundsproblemer end tidligere".

Sådan lyder professor **Jacob Torfing**'s umiddelbare kommentar til, at uni-minister Ulla Tørnæs har varslet et serviceeftersyn på, om uni'erne styringsmæssige rammer nu også understøtter regeringens målsætninger om arbejdsmarkedsrelevans, kvalitet og "effektiv resourceudnyttelse". Ministeren vil finde ud af, om lov-rammer og regler faktisk fører til den styring af sektoren, som regeringen ønsker. Og hvis der styringen ikke er tilstrækkelig effektiv vil Ulla Tørnæs stramme lovgivningen og regelsættet. Mere resultatstyring, lyder den underliggende trussel i et hyrdebrev, som ministeren sendte til uni's bestyrelsesformænd og rektorer.

Og det er scenariet med mere styring, som professor Torfing – som er meget kritisk overfor New Public Management - reagerer på: "Hvis politikerne kvitterer for uni'ernes produktivitets-stigning i det sidste årti ved at lave mere kontrol og styring fra oven, så vil det skabe en enorm demotivation i universitetsverdenen med alvorlige konsekvenser for samfundet".

Krav om flere styringsredskaber

Torfing refererer sammen med andre uni-eksperter til en udvikling, hvor de regeringsbærende partier Venstre og Socialdemokraterne i 2003 lavede Uni-Loven med den erklærede hensigt at stramme dem op til effektive handlekraftige organisationer med en stærk ledelse på den ene side, og på den anden gøre dem til "selvejende" med større ansvar og autonomi til de samme ledelser.

Men løftet om selvstyre og autonomi blev aldrig indfriet, tværtimod voksede statsstyringen. De seneste eksempler på

Ministeriets nye magtcenter hedder Agnete Gersing.

politiske indgreb med styring er

- fremdriftsreformen, som skal få studerende hurtigere igennem studierne
- dimensioneringen, som skal begrænse optaget på unyttige studier
- indførelsen af et nyt bevillingssystem til afløsning af taxametersystemet (selv om der ikke er analyser, som viser, at taxametersystemet ikke fungerer).

Og det nye serviceeftersyn er tilsyneladende fremskyndet af, at de embedsmænd, som netop nu arbejder med modeller til et nyt bevillingssystem - mener, at der ved siden af bevillingssystemet er brug for supplerende styringsredskaber, og de skal identificeres i "serviceeftersynet".

Departementsstyre

Kravet om stærkere styringsredskaber er utvivlsomt forstærket af, at minister Sofie Carsten Nielsen m. embedskorps blev overraskede og forskrækkede over balladen med uni'erne om både fremdriftsreformen, men især om dimensioneringen i 2014. De ville gerne have haft styringsredskaber til at diktere reformer, uden at skulle diskutere disse med uni-ledelserne.

Hvilke nye styringsredskaber, der bliver resultatet af eftersynet, er foreløbig uklart. Men det kan spænde fra, at ministeren ønsker Uni-Loven ændret, så staten får magt til at indsætte flere eksterne

"aftagerrepræsentanter" i bestyrelserne til bestemmelser, hvor staten kan diktere optagstal og udbud af fagdiscipliner (adgangsbegrænsning).

Planerne om styringseftersyn er samtidig udtryk for en voksende departementsstyring, som ligger i Finansministeriets krav om mere effektivitet i sektoren, for den har fået lov at være "kornfed" (Esben Lunde Larsen) mens andre statsenheder har måttet effektivisere.

Det embedsmandsstyre er forstærket ved indsættelsen af en svag minister, som har givet stor indflydelse til den nye **departementschef Agnete Gersing**. Hun er kendt som hardcore økonom fra Produktivitetskommissionen, som foreslog relevans og nytte som kriterier (indkomst-taxameter) som hovedkriterier for bevillinger til fagområder (Økonomi- og ingeniør-fag har høj samfundsværdi, humaniora har lav værdi).

Rapport med kritik af resultatstyring

Serviceeftersynet skal angiveligt foretages som en "ekstern kortlægning af erfaringer og perspektiver på styringen", og det betyder på dansk, at det skal lavet af konsulentfirmaer som Deloitte eller McKinsey. Det var Deloitte, som fik 7,7 mio. kr. + moms for at lave rapportering om taxametersystemet uden faktisk at opfylde kontrakten. Og FORSKERforum blev nægtet aktindsigt i rapporteringen med henvisning til at det var potentielt lovstof.

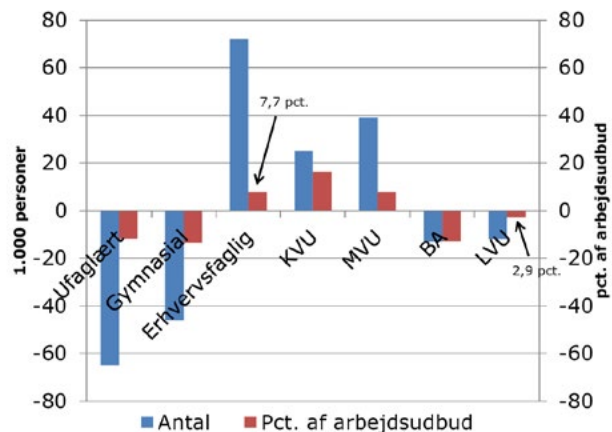
Og med helt samme begrundelse nægter ministeriet nu også at give aktindsigt i kommissorium og baggrundsmateriale bag serviceeftersynet.

Varslingen af serviceeftersynet kom tilfældigvis samtidig med, at forskningscentret KORA offentliggjorde en rapport om erfaringer med resultatstyring i flere offentlige sektorer (grundskole-, beskæftigelses- og socialområderne). Det afslørede, at målstyringens intention om at forfølge klare, tydelige mål i driften af offentlige sektorer har nogle utilsigtede effekter: "Hvis resultatbaseret styring bruges uden behørig omtanke, så risikerer intentionerne at fortabe sig i målingsiver, målfiksering og tunnelys", lyder konklusionen (**Review af resultatbaseret styring, KORA april 2016**).

SE SIDSTE NYT PÅ
forskerforum.dk

Myte: For mange akademikere

Akademikersnobberi. Uddannelse til arbejdsløshed. For mange unge kommer på gymnasiet. Karakterkrav på 4. Mangel på håndværkere. Osv.

Sådan lyder fortællingen fra regeringen, liberale tænketanke og fra økonomer for tiden, når de prøver at massere befolkningen til at tro, at beskæring af SU, dimensionering af uni-uddannelser og omlægning fra humaniora til ingeniøruddannelser m.m. er vejen frem.

Nedenunder er hovedfortællingen, at det er fornuftig politik at nedskære tilgangen til de akademiske uddannelser, for der er for mange af dem og for mange fejluddannede. Men myten om, at der er for mange akademikere holder ikke, historisk set. 96 pct. af alle akademikere er i akademikerjobs, og uddanner dermed deres uddannelse. Det viser en registerbaseret analyse fra AE / Akademikerne (paraplyorganisationen for akademiker-fagforeningerne).

Dimittendledighed?

Til trods for en fordobling af kandidatproduktionen fra universiteterne over de sidste 20 år er ledigheden for akademikere halveret fra 8,7 pct. i 1996 til 4,2 pct. i dag. Ledigheden for akademikere er i dag lavere end for det generelle arbejdsmarked.

I disse års lavkonjunktur er dimittendledigheden på nogle fagområder et problem. Men analysen viser generelt og historisk set, at mere end 85 pct. af dimittender (opgjort et år efter kandidatskatten) er i akademiske jobs. Og efter fem år er den vokset til 96 pct.

”Siden 1996 er antallet af akademikere på det danske arbejdsmarked forøget med godt 100.000 personer til i dag at udgøre ca. 250.000 akademikere.

Investeringen i at uddanne langt flere akademikere i Danmark er derfor en succeshistorie. Hver akademiker bidrager i gennemsnit med 14,6 mio. kr. mere til samfundet over et arbejdsliv end personer uden uddannelse”, konstaterer Akademikerne.

Prognose: Ikke for mange akademikere i år 2025

Fremadrettet vil de nye regler for dimensionering på universiteterne medføre en stagnation i kandidatproduktionen, og der er ikke tegn på, at der vil være for mange akademikere på det danske arbejdsmarked frem mod 2025. De nye dimensioneringsregler og seneste års optag indebærer en opbremsning af kandidatproduktionen frem mod 2020, så kandidatproduktionen toppes med godt 24.000 nye kandidater i 2018 og herefter vil aftage en smule frem mod 2020 (Akademikernes fremskrivning).

Og AEs fremskrivning af ubalancer på arbejdsmarkedet viser, at der generelt set ikke vil være for mange akademikerjobs i 2025. Dvs., at antallet af akademikerjobs stort set svarer til antallet af uddannede akademikere. Derimod peger fremskrivningen på et markant overskud af uafaglærte, mens der vil blive mangel på personer med kort videregående uddannelse eller erhvervsfaglig uddannelse (SE FIGUR).

Men disse prognoser er omgærdet med betydelig usikkerhed, lyder forbeholdet i analysen: Med de stigende kompetencekrav på arbejdsmarkedet kan der blive mangel på akademisk uddannede og der kan opstå flaskehalse...

(se akademikerne.dk: 'En myte ...' (13.4))

GYLLEGATE: Pressede embedsmænd på et pressefoto

Landbrugsminister Eva Kjer Hansen i Folketinget sekunderet af de tre centrale kontorchefer, som skruede Landbrugspakken sammen: Thomas Bruun Jessen (Naturstyrelsen), Morten Ejrnæs (ministeriet) og Christian Vind (ministeriet)

Miljøministeriets embedsmænd blev sat under stort pres fra magtfulde Venstreministre om at skruer en landbrugspakke sammen. Det pres sendte de videre på AUs sektorforskere.

Men embedsmændene gik også meget langt i deres forsøg på at være loyale overfor ministeren, da de – da AUs forskere nægtede at levere bestillingsdata – så selv skruede kreative data sammen, som embedsmændene i Landbrugspakken så fremstillede som om de stammede fra AUs uafhængige forskere.

Det var et forløb og en proces, som de tilsyneladende ikke er særligt stolte af i embedsmandskorpset. Det fik FORSKERforum en indikation på.

Navne på tre Gyllegate-embedsmænd?

FORSKERforum havde købt ovenstående pressefoto hos et pressebureau og bad så ministeriets pressekontor om at oplyse navnene på de tre højtstående embedsmænd ved siden af minister Eva Kjer Hansen.

Svaret var imidlertid meget afvisende: *”Ministeren deltog i høringen med bistand fra sine embedsmænd, hvis navne ikke er relevante...”*

Den normative afvisning klagede FORSKERforum over, for i henhold til forvaltningslov og offentlighedsloven er embedsmænd i den slags sager ikke anonyme i deres funktion, så navn, titel og embedsområde skal oplyses. Uden at få svar i en måned. Først da

Ombudsmanden fortalte ministeriet, at de nok burde svare, skete der noget. To dage efter lå der et svar, med navne, titler og ansvarsområder.

Loyalitetspligt overtrumfer sandhedspligt

Gyllegate rejste spørgsmålet, om de i loyalitetsforpligtelser overfor ministeren så de så stort på deres forpligtelser til faglighed og sandhed?

Djøfs embedsmænds-formænd erklærede, at embedsmændene havde opført sig helt efter reglerne, nemlig ”loyalt at efterkomme de til enhver tid valgte politikeres ønsker, så længe det er lovligt og fagligt forsvarligt” (Sara Vergo / Henning Thiesen).

Journalist Jesper Thynell – som har forsket i embedsmændsetik og skrevet ”Mørkelygten” herom – konstaterer lakonisk, at kodeks om god embedsmandsdyder giver offentligheden det misvisende indtryk, at embedsmænd skal stå vagt om lovlighed, sandhed og faglighed m.m.:

”Virkeligheden og praksis er imidlertid helt anderledes rummelig, for loyalitetsforpligtelsen overtrumfes først, når de sættes til at gøre noget åbenlyst ulovligt. Og hvornår er det”, spørger han polemisk.

KU og SDU: Lukning af fag

Det er ved at være en måned gammel nyhed, men den kan godt tåle at blive gentaget, for den fortæller om lukning af fagområder på KU, og det fænomen vil vi se mere til fremover, rygtevis står 3-4 småfag på SDU (herunder kinesisk og russisk) over for lukning. Fagviften og det Humboldt’ianske universitet bliver mindre i Danmark:

KU-rector Ralf Hemmingsen besluttede i starten af april – efter indstilling fra humdekan Ulf Hedetoft – at fire ud af 13 småfag afvikles fra nu af, nemlig *finsk, indologi, Sydøstasienstudier og tibetologi*. Fire af de lukningstruede bevares derimod: *Eskimologi, Indiske Sprog og Kulturer, græsk, samt Moderne Indien* bevares som selvstændige studier.

Og nok så interessant er der nogle studier, som var lukningstruede, men som nu genovervejes til at indgå i nye, større fusionsinstitutter: *Hebraisk og Tyrkisk* skal måske fusioneres ind i et nyt Mellemøst-studier. Og *Balkanstudier og Polsk* skal måske fusioneres ind i et nyt Mellemøst-studier). Og disse fusioner vil tilmed også komme til at omfatte *Arabisk og Persisk samt Russisk*, som hermed indirekte også bliver nedlagt / om-grupperet.

KU overhalet ministeren

I praksis betyder udmeldingen om nedlæggelser og fusioner, at KU har overhalet Uni-ministerens varsling af, at en ”national sprogstrategi” skal disponere det kommende udbud af sprogfag på danske uni'er. KUs ledelse har med dagens varsling nemlig lavet en skjult reform, så små sprogfag skal fremover indgå i bredere miljøer under såkaldte ”områdestudier”.

Lukningen og overlevelsen er besluttet på formiddagens **bestyrelsesmøde**, hvor det store punkt var KUs økonomi som følge af Regeringens besparelser, herunder de helt særlige spareforanstaltninger på KU-hum.

Kriterierne for hhv. lukning / eventuel fusion / bevarelse er brogede: De 13 fag blev først udpeget som nogle med dårlig økonomi og få studerende, som dermed er ekstra sårbare overfor politikernes kommende ’dimensionering’. Af pressemeddelelsen fremgår så, at de fag, som i overlevede selektionen er bevaret ud fra politiske eller helt særlige faglige kriterier: Enten fordi KU har en særlig national forpligtelse (fx over for eskimologi) eller fordi dekanatet vurderer, at der (internationalt set) er tale om unikt stærke faglige miljøer (fx indisk, græsk og Moderne Indien). Det var underligt nok også nogle af disse miljøer, som mobiliserede mest sympati, da der blev protesteret for nogle måneder siden.

Se s. 26: Venstre pressede embedsmænd.

Helmuth Nyborg frikendt

– kaos om standarder: Er det forskersamfundets eller civilrettens, som gælder?

29. MARTS

Vestre Landsret i Viborg frikendte efter lange overvejelser og to retsdage den kontroversielle psykologiprofessor Helmuth Nyborg for den uredelighedsdom, som UVVU dømte i 2013.

- Landsretten mener ikke, at det er bevist, at Nyborg har handlet uredeligt, da han undlod at anføre en ghostforfatter/medforfatter på sin artikel
- Retten ikke mener, at Nyborgs brug af de såkaldte FN-data og en proportionalitets-omregning er ”uoplyst konstruktion af data”. Dommerne tror på Nyborgs påstand om, at hans data er videnskabeligt gyldige og dokumenterbare.

Som følge af underkendelsen af UVVUs uredelighedsdom er UVVU dømt til at betale Nyborgs advokatregning på 200.000 kr. – alt imens UVVUs landsdommer-formand overvejer, om hun vil anke sagen til Højesteret.

Helmuth Nyborg erklærede ikke overraskende, at han var meget tilfreds med afgørelsen – som i øvrigt også blev anledning til, at han fik optaget en kronik i Jyllands-Posten, hvor han forklarede sine data og sine parallelle politiske synspunkter på indvandring og intelligens.

Klager: Dom uden substans-vurdering Psykologiprofessor og eks-instituttleder

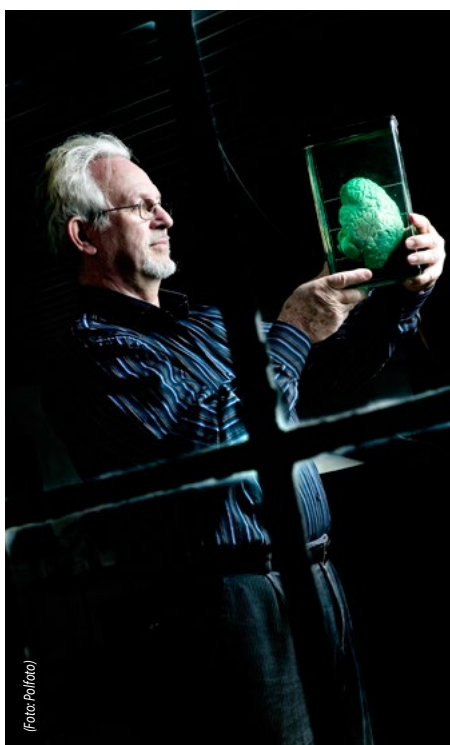
Jens Mammen, som i årevis har hørt til klagerne over Nyborgs aktiviteter, var chokeret over Landsrettens afgørelse: ”Dommens præmisser suspenderer de videnskabelige standarder. Dommerne har slet ikke har formået at sætte sig ind i sagens reelle faglige substans og har ikke forstået videnskabens regler. Der har i sagens afvikling været en kommunikationsbrist, for UVVUs advokat har ikke forstået at tydeliggøre sagens kerne og problem: Ved at føre et ekspertvidne med autoritet – fx fra Danmarks Statistik – kunne UVVU have

“ Dommen skaber kaos om standarder. Nu er der etableret en slags dobbelte standarder, dels vores videnskabelige og dels nogle civilretslige.

Jens Mammen

pillet Nyborgs såkaldte ’videnskabelige data’ fra hinanden”.

”I stedet valgte landsdommerne at tro på Nyborgs troværdighed og data – uden at have lavet en selvstændig efterprøvnin. Ligesom forlaget Elsevier, som trykte Nyborgs artikel, i øvrigt heller ikke gjorde det, for her lod man bare Nyborgs venner om at kommentere kvaliteten”, siger Mammen med henvisning til, at Landsretten har tillagt det stor vægt, at forlagets Elsevier har blåstemplet Nyborgs data (Elsevier lod en videnskabelig komité udtale sig, og den fandt intet kritisabelt i Nyborgs data).

(Foto: Polfoto)

Frit spil for videnskabelige fuskere

Mammen og hans medklagere fik optaget en modkronik i Jyllands-Posten: ”En uholdbar afgørelse”.

Mammen kalder afgørelsen grotesk: ”Det er en sort dag for de videnskabelige standarder i Danmark. Dommen skaber kaos om standarder. Nu er der etableret en slags dobbelte standarder, dels vores videnskabelige og dels nogle civilretslige. Og der er stort misforhold mellem bevisbyrderne: I retten skal anklageren bevise, at noget er ulovligt; i videnskaben har forfatteren pligt til positivt at dokumentere sine påstande og data, og det er fundamentet for videnskabelig kommunikation. Den logik har retten ikke fattet”.

På samme måde med rettens krav om, at forsætlighed skal bevises: ”Retten frikender Nyborg, fordi det angiveligt ikke er bevist, at han ’forsætligt’ har konstrueret data. Men for det første var manden professor og burde kende krav til publicering. Og for det andet kunne retten jo have gjort sig den ulejlighed at undersøge hans data – og så havde de fundet ud af, at hans FN-data er en ’konstruktion’, baseret på efter-rationaliseringer. Og sådan noget laves vel forsætligt”, siger Mammen.

Sagen skaber kaos om videnskabelige standarder: ”Konsekvenserne er uoverskuelige. Dommen stiller på ny spørgsmål ved UVVUs funktion og standarder. Men værre er, at uklare etiske standarder og regler for god videnskab skaber frit spil for videnskabelige fuskere. For hvad er nu gyldige data og dokumentation? Hvem tør indklage nogle for uredelighed? Og tør KUs Praksisudvalg eller UVVU behandle sager – med risiko for at blive underkendt i Byretten og Landsretten?”

jø

KUs Praksisudvalget frikendte Esben

29. MARTS

I Eks-forskningsminister Esben Lunde Larsens (V) meget omtalte ph.d. om Grundtvig blev der fundet 19 eksempler på plagiat, men i en fuskbedømmelse er det samlet set ”bagateller”, lyder vurderingen nu fra KUs Praksisudvalget.

- Der er dog kritisabelt, at en specifik forfatter (Grethe Bülow-Olsen) burde have været gengivet som ordret citeret med anførselstegn og konkret litteraturhenvisning.
- Han kritiseres også for at glemme at nævne og citere sit eget speciale som forlægget for ph.d.en.

Esben Lunde selv – som har ”set frem til afgørelsen med sindsro” – kan nu erklære, at det har været en (medie-) storm i et glas vand. Og hans ph.d.-vejleder, hans bedømmere, KU-teologi og ph.d.-systemet kan ånde lettet op, for de rammes ikke af kritik.

18 uger efter at Esben Lunde selv anmeldte sin afhandling til KU, blev spændingen om grovhedsgraden i hans plagiat så udløst. Og det blev stort set en frikendelse, med enkelte kritiske anmærkninger. Nogle af de steder, hvor Esben Lunde selv kunne se sjusket, har han beklaget, oplyser KUs teologiske fakultet: Han har beklaget, at det ikke fremgik af ph.d.en, at den byggede på hans speciale, og at han ikke anførte den specifikke forfatter med klar henvisning.

Overspring: Tager ikke stilling til selvplagiat

Praksisudvalget når frem til afgørelsen ud fra *den centrale præmis*, at der gælder forskellige praksisser om plagiat og citationer inden for forskellige forskningsområder, underforstået at der er flydende standarder på teologi. Og en anden *underliggende præmis* er, at Praksisudvalget ikke vil tage stilling til håndteringen af selvplagiat og dermed ”dobbeltmerit” (dvs. i hvilket omfang Esben Lunde har brugt og kopieret fra sit speciale – og dermed meriteret sig to gange på det samme)

Professor Heine Andersen har været den største kritiker af de forskningsetiske standarder i Esben Lundes afhandling, og han er skuffet over afgørelsen: ”Og jeg havde nok ventet en alvorligere kritik på fx ’selvplagiatet’. I mine øjne har Praksisudvalget sat en lav standard, bl.a. med henvisning til nationale standarder på

teologi – og det niveau vil jeg ikke tilråde studerende på mine samfundsvidenskabelige fagområder at lægge sig på.”

”Jeg anerkender, at Praksisudvalget har gjort et grundigt arbejde ud fra nogle præmisser, for ’plagiat’ er jo ikke et objektivi begreb, der kan defineres absolut. Men nu kan vi så diskutere afgørelsens præmisser. Personligt vurderer jeg, at det havde været afklarende, hvis de havde været mere ambitiøse ved at fastsætte nogle mere fælles standarder (for alle fagområder). Det er klart mit indtryk, at sådan er den internationale udvikling i de forskningsetiske krav og regler, fx ud fra retraction-watch og andre signaler”, siger han.

Tilladt at parafasere over Ove Kaj P.

Praksisudvalget gør ikke meget ud af at diskutere Esben Lundes brug af citater fra Ove K. Pedersens bog ”Konkurrencestaten”, som Esben Lunde citerer flittigt fra i

sin konklusion, men uden mere præcist at angive, hvad det er ved konkurrencestat-begrebet, han behandler, og hvem der er præcise kilder på de teser, han diskuterer, når han fremhæver Grundtvigs teser om åndsfrighed som værn mod ”konkurrencestaten”.

Normalt stilles det som krav, at det i afhandlingens konklusioner skal være helt klart, hvad og hvem der diskuteres. Men her bagatelliserer udvalget ved at sige, at det er helt i orden at ”parafasere over en tekstpassage”, for ingen kunne angiveligt være i tvivl om, at der blev refereret til Ove K. Pedersen.

Udvalget foretager ikke en egentlig kvalitetsvurdering af ph.d.-afhandlingen og dens standard, slutter Heine Andersen: ”Praksisudvalget vurderer fremstillingsformer, og nøjes altså med at kalde det stilistiske fejl, når der ikke er sat citations-tegn og anført kilder. Men det undrer mig, at Praksisudvalget ikke stiller klare krav til, at forfatteren skal være skarp og præcis i en konklusion, så det klart fremgår, hvem og hvad der omtales, og hvad der diskuteres. Ellers er det jo svært at konstatere, hvad der konkret var Esben Lundes nye erkendelser og egne konklusioner.”

jø

264

Frihed for Løke saavelsom for Thor

9.5. Konklusion

Tim Knudsen, Lars Bo Kaspersen og Ove Kaj Pedersen beskriver velfærdsstatens overgang til en konkurrencestat. De angiver den økonomiske krise i 1970'erne og Danmarks medlemskab af EF, reformerne i 1980'erne, globaliseringen i 1990'erne og terrorismen i 00'erne som nogle grundlæggende årsager til den gradvise forandring. De tre forfattere er enige om, at forandringen fra velfærdsstat til konkurrencestat har konsekvenser. Konsekvenserne er, når det gælder åndsfrighedens betingelser, særligt forbundet med bruger/kunde-begrebets erstatning af borgerbegrebet, deltagerdemokratiets svækkelse, terrorisme og overvågning samt det ensidige fokus på økonomisk vækst.

Et nyt åndsfrighedsprojekt er blevet fremlagt med 21 teser om åndsfrighed i 2012. Udgivelsen af teserne begrundes med forandringer i samfundet
behov for at synliggøre åndsfrighedens
nødvendige betingelser

Her ses uddrag fra Esbens konklusion, hvor han med bred pensel nævner tre politikere, herunder Ove Kaj Pedersen. Praksisudvalget mener, at den slags løse henvisninger legaliserer løse parafaseringer – det som andre vil kalde plagiat ...

VIP-afgang på KU ramme

Tørre fag som humaniora og teologi mister større andel VIP'ere end de våde i KU's store fratrædelsesrunde. 20 fyringer blev trukket tilbage

Det er blevet status-tid på KU efter den største fyringsrunde nogensinde. 155 fyringer og 251 aftaler om frivillig fratrædelse, endte det med – i alt 437 medarbejdere, der skal forlade KU.

Det samlede tal er 25 mindre end de 462, der blev meldt ud i begyndelsen af marts. 20 fyringer blev trukket tilbage efter partshøringerne, hvilket ifølge KU skete på grund af lønmidler, det lykkedes at fremskaffe eller uforudsete opsigelser, der gjorde det muligt at overflytte fyrede medarbejdere, samt nogle tilfælde, hvor der kom ”oplysninger, der ændrede grundlaget for indstillingen”, som det hedder i en intern KU-redegørelse.

”Vi har gjort alt, hvad der var muligt, for at nedbringe antallet af fyringer og friholde forskning og uddannelse. Men besparelserne har et omfang, hvor vi ikke har kunnet undgå, at kerneydelsen også bliver ramt. Samlet set er der desværre tale om et stort værditab,” udtaler rektor Ralf Hemmingsen i den forbindelse.

Hum-tillidsmand: Tørre tæsk

Ser man på tallene, ligner det umiddelbart, at de våde områder – SCIENCE og SUND – holder hårdest for med henholdsvis 152 og 138 fratrædelser. Men et nærmere kig på indhugget i det videnskabelige personale afslører nærmest det modsatte. Det er nemlig de tørre fag, der relativt set mister mest af deres VIP-bestand.

Sammenlignes antallet af VIP'er, der skal fratræde, med antallet af VIP årsværk (inklusive deltids-VIP'er) er Teologisk

VIP-fratrædelser på KU			
	VIP årsværk	VIP fratrædelser	Procent
HUM	799	30	3,8
JUR	203	5	2,5
SCIENCE	2261	41	1,8
SAMF	487	17	3,5
SUND	1892	38	2,0
TEO	67	6	9

“

Det er jo ikke meningen, at de tilbageværende skal løbe hurtigere. Og der er faktisk også blevet sendt signaler fra dekaner og rektor om, at sådan skal det ikke være

Thomas Vils Pedersen

Fakultet klart hårdest ramt, idet man mister 6 VIP-stillinger ud af 67 VIP-årsværk. I midten af den ”skala” finder man områderne humaniora og samfundsvidenskab, der i runde tal mister 3-4 procent af VIP'erne, og nederst SCIENCE og SUND, hvor VIP-afgangen kun udgør omkring 2 procent af fakulteternes VIP-årsværk.

Hum-fællestillidsmand **Jørgen Staun** ærgrer sig over den store VIP-afgang på fakultetet. Men han peger på, at de frivillige fratrædelsesaftaler har skabt en vis grad af tilfældighed omkring, hvem der er blevet hårdest ramt.

”Det er yderst beklageligt og det kommer til at ramme forskning og undervisning hårdt. Men man kan aldrig forudsige, hvor mange der tager imod frivillig fratrædelse, så det er svært at planlægge, hvor de lander. På nogle institutter har mange taget imod frivillig fratrædelsesaftaler, hvilket typisk har noget at gøre med, at aldersprofilen tilfældigvis er høj på det sted,” siger han og nævner Det Informationsvidenskabelige Akademi som et eksempel.

Teologi: Topforskere fyret

På Teologi går det naturligvis ikke ubeset hen, at man mister 6 VIP'er ud af 67 VIP-årsværk.

”Det er første gang, vi har oplevet fyringer her, så det har jo været noget chokerende. Det er lykkedes at gennemføre besparelserne, så vi kan gennemføre den undervisning, der skal til for at opretholde faget. Men til gengæld er forskningen blevet hårdt ramt,” fortæller professor Niels Henrik Gregersen, der er professor i systematisk teologi og medlem af fakultets akademiske råd.

Det er ikke mindst på hans område, at

forskningen får et knæk: ”Det går blandt andet hårdt ud over Søren Kierkegaard-forskningen, som har været særligt satsningsområde. Og jeg vil også mene, at der blandt de fyrede er tale om deciderede topforskere,” siger han.

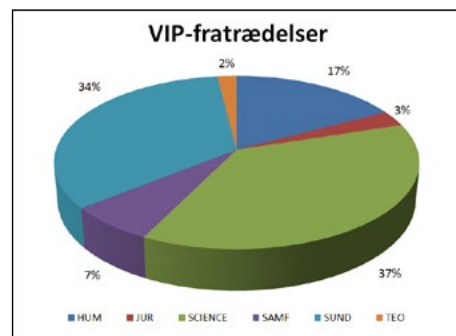
Nedskæringerne på Teologi skal dog ses i lyset af, at der de seneste 2-3 år er sket en række nyansættelser, blandt andet en række MSO-professorater.

Kritik: Administrationen ikke så hårdt ramt

Fra starten var det en erklæret målsætning for KU-ledelsen, at man i besparelserne ville prioritere og skåne universitetets kerneopgaver – forskning og uddannelse. Og i marts varslede KU-ledelsen således i intern nyhedsmeddelelse, at langt de fleste fratrædelser – 70 procent – ville ske blandt TAP-personalet.

Men UNIVERSITETSAvisen sår imidlertid tvivl om, hvor meget KU-ledelsen har levet op til sin egen målsætning. Ud af de 300 TAP'er, der skal fratræde, er der nemlig 124, der arbejder med forskning og undervisning (TAP-FU) som laboranter, assistenter mv.

Ledelsen ikke har sparet så meget på administrationen, som det blev foregivet: ”Jeg er som forsker og underviser skuffet over, at det ikke er lykkedes at komme tættere på målsætningen om at spare mest på det administrative lag. Jeg har her og nu ikke selv penge til at ansætte en ekstra laborant til erstatning for den bortsparede laborantehjælp, så jeg kan få problemer med at overholde deadlines, som jeg har lovet i mine fondsansøgninger,” siger

- i KUs fyringsrunde. Men fyringsrunden sår tvivl om KU-ledelsens store tenure-plan: Hvad er sikkerhed i ansættelsen?

ilbage

Allan Randrup Thomsen, HSU-medlem og professor i eksperimentel virologi (UNIVERSITETSAvisen).

Tillidsmand: KU erfaren i at skære ned

Lektor Thomas Vils Pedersen, der er fælles-TR suppleant på SCIENCE, bemærker også, at ledelsen var lige lovlig bramfri med at melde ud, at det var administratioren, der skulle holde for.

Men samtidig må han – lidt morbidt – konstatere, at KU efterhånden er blevet dygtig til at afskedige sine medarbejdere.

”Organisationen har så mange erfaringer med nedskæringer, så den begynder at køre forholdsvis smurt. Nogle har været utilfredse med, at det var en ret lang periode. Men ser man tilbage, tror jeg faktisk, det var godt, for så havde man tid til at afsøge mulighederne for at lave alternative ordninger lokalt,” siger han, og nævner også, at han er glad for den fratrædelsesordning, der tidligere blev forhandlet hjem.

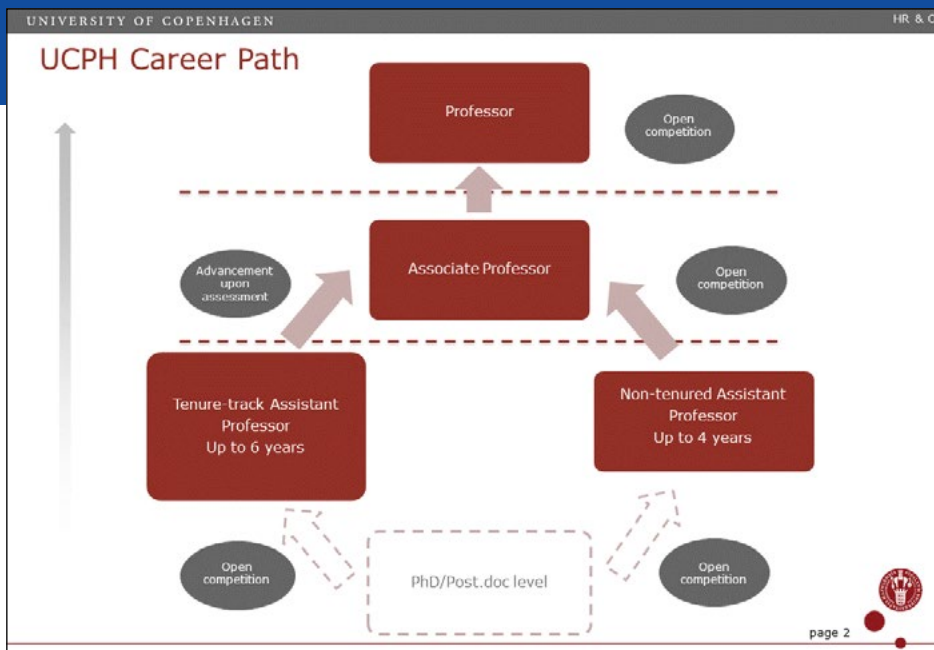
Men øvelsen er ikke ovre, påpeger ham. For nu kommer de lokale drøftelser af, hvilke opgaver, der ikke skal løftes mere.

”Det er jo ikke meningen, at de tilbageværende skal løbe hurtigere. Og der er faktisk også blevet sendt signaler fra dekaner og rektor om, at sådan skal det ikke være,” siger Thomas Vils Pedersen.

Han erklærer sig som forsigtig optimist i forhold til den proces: ”Der har været mere fokus på det, end der har været tidligere. Men det er en meget svær proces. Jeg vil gerne være optimistisk, men jeg vil også gerne se det ske i praksis.”

KU har desuden meldt ud på sit intranet, at man fortsætter det kvalificerede ansættelsesstop frem mod sommer. Dog tager man forhold for naturlig udskiftning på ”nøglepositioner”, hvor medarbejdere siger op eller går på pension, så der opstår et akut behov for genbesættelse.

lah

Fyringerne på KU kom til at ramme høj som lav. Det blev tydeligt, efterhånden som historier om fyringer af post.doc'ere, højprofilerede professorer og præmierede undervisere kom frem i medierne. En gruppe af ansatte gik dog helt fri af fyringer. Det drejer sig om adjunkter ansat i det særlige tenure track-program, som KU lancerede for nogle år siden.

På en forespørgsel fra FORSKERforum oplyser HR-viceleder Lisbeth Møller nemlig, at ingen ansatte på tenure track blevet fyret. Dog ”kan hun ikke oplyse”, om der er blevet trukket planlagte afskedigelser af tenure track-ansatte tilbage.

Lovede større sikkerhed

Tenure Track-programmet på KU blev lanceret i 2013 som et forsøg på at fastholde og tiltrække unge elite-forskere.

”Processen skal være gennemskuelig for ansøgerne, og på KU vil man have mulighed for at tilbyde større sikkerhed til de unge forskere”, forklarede prorektor Thomas Bjørnholm i 2014 til bladet Pharma.

I et notat fra KU-ledelsen (februar 2013), som var kom inden lanceringen, hed det blandt andet, at ”tenure-track assistant professors kan normalt ikke blive afskediget grundet institutionens forhold under det 6-årige tenure-track forløb, medmindre helt særlige omstændigheder indtræffer som for eksempel nedlæggelse af institutter og fagområder mv.”

Ifølge Lisbeth Møller var dette notat dog kun et udkast. Og det fremgår i dag ikke af KU's egen beskrivelse af tenure track-ansættelserne, om man har denne sikkerhed i ansættelsen i sit tenure-forløb.

Tillidsfolk i 2013: KUs tenure er bondefangeri

Da tenure-programmet blev fremsat, var målsætningen årlig oprettelse af 60 tenure track-stillinger på adjunkt-niveau med indtil 6+2 års varighed.

Et hørings svar fra Samarbejdsudvalget gjorde samtidig opmærksom på, at KU-ledelsens navngivning er falsk varedeklaration, for der er ikke tale om 'tenure' i traditionel amerikansk forstand, nemlig ubegrænset ansættelse med frie forskningsvilkår. En dansk VIP'er er nemlig ikke uopsigelig i sit lektorat, og heller ikke sikret overgang til ansættelse som professor uden opslag: ”Det universitetet i realiteten tilbyder, er ansættelse som lektor uden opslag efter (fagkyndig) bedømmelse”.

Professor Niels Kærgård – dengang medarbejdervalgt medlem af KUs bestyrelse – kaldte det simpelthen betegnelsen tenure track for ”bondefangeri” og ”direkte uhæderlig”.

Lah / jø

Fastansættelse ingen garanti

Fyringerne på KU har brudt illusionen om, at danske forskere er særligt beskyttede i ansættelsen, siger en af de fyrede, filosofiprofessor Finn Collin

Fyringerne på KU har tvunget mange til at revurdere deres opfattelse af, hvad der skal til for at fyre en forsker. Blandt de fyrede er kendte, velrenomerede navne, forskere med store bevillinger og lange publikationslister. Og selv om standardformuleringen i alle afskedigelsesbreve har været, at fyringen udelukkende skyldes økonomi og ikke personlige kvalifikationer, har mange alligevel haft en forventning om, at udvælgelsen af de fyrede sker ud fra en form fagligt rationale.

En af de fyringer, der kommer bag på mange, er filosofiprofessor Finn Collins. Han har selv forgæves forsøgt at få en faglig begrundelse for, at netop han blev prikket. Men også han må slå sig til tåls med, at det normale akademiske imperativ – at man kan begrunde og argumentere fagligt for sine beslutninger – er sat ud af kraft.

”Det er en del af hele universitetets dna, at alt, hvad vi gør, skal begrundes i alle detaljer. Hvis bare en studerende klager over karakteren på en 11-siders opgave, nedsættes der et helt ankeudvalg af forskere. Men i dette tilfælde er der ingen begrundelser,” siger Collin, der omtaler situationen som en form for ”retsløshed”. Ikke i ansættelsesjuridisk forstand, for han anerkender, at universitetet har det juridiske grundlag på plads, når blot de henviser til økonomien.

Handler om forskningsfrihed

”Men jura har også noget med praksis at gøre. Kutyme og god skik. Der har været en forståelse på universitetet af, at skal nogen fyres, er det, fordi man fjerner et helt område. Ellers fyrer man ikke individuelt. Men det her betyder i realiteten, at man altid kan fyre folk, hvis man vil. Der vil jo altid være nedskæringer. Den aktuelle nedskæringsplan løber helt til 2019.”

Når forskere – i hvert fald i gængs opfattelse – har været særligt beskyttede i ansættelsen, skal det ses i sammenhæng

“Ideen om, at forskere har særlig beskyttelse i ansættelsen, er nu endelig modbevist

Finn Collin

med forskningsfriheden, som også handler om, at man kan træffe faglige valg uden at skulle overveje, om man sætter sit job på spil.

”Det er fuldstændig centralt. Ellers begynder folk at tænke taktisk. Vi har været igennem 10-15 år, hvor folk har tænkt taktisk i forhold til, hvor man kan hente forskningspenge. Men nu kommer man til at kigge på institutlederne og tænke: hvad synes de er spændende?”, siger Collin.

Fokus på institutleders rolle

Han er ikke i tvivl om, at fyringsrunden og den fortsatte usikkerhed vil spille ind på den forskning, der vil blive bedrevet.

”I gamle dage vidste man, hvordan man skulle gøre sig fortjent. Det handlede om at få sine grader, skrive doktorafhandling og så videre. Nu er det andre ting, der tæller, men man ved ikke hvad. Og så vil folk overveje: hvordan kan jeg undgå at blive prikket i de kommende år? Og så kigger man på sin forskningsprofil og overvejer, hvad institutlederen synes er værd at holde fast i. Folk vil jo være idioter, hvis de ikke gør det. Så det kommer til at styre endnu mere.”

Har noget ændret sig, eller er det bare, fordi man ikke har haft et tilsvarende sparekrav før?

”Meget tyder på, at retsgrundlaget har været der. Men jo, det er første gang, vi oplever et så stort sparekrav. Så her ændres praksis – eller i hvert fald det, man troede var praksis,” siger Collin.

Er dette et led i en normalisering af universiteterne til arbejdsmarkedets ’almindelige’ betingelser – at man kan fyre forskere, som man kan fyre alle andre?

”Jeg vil opponere mod ’normalisering’, selvom jeg forstår, hvad spørgsmålet indikerer. Universitetets traditioner og ansættelsesformer går altså tilbage til 1200-tallet, og begrebet er ældre end ’private virksomheder’. Men det har været normalt, at universitetet er en samfundsinstitution, der IKKE er underkastet markeds- og beskæftigelsesvilkår. Men det er altså under pres.”

lah

CBS: Udlændinge chokerede

Da CBS i efteråret 2014 måtte igennem en fyringsrunde på grund af økonomiske vanskeligheder, var mange især udenlandske forskere overraskede over den ’tenure’, CBS praktiserede. At fyre forskere på grund af dårlig økonomi svarede ikke til deres forståelse af begrebet.

”I USA betyder tenure, at du kan beholde jobbet stort set uanset, hvad der sker, med mindre instituttet lukker. Men ordet er blevet brugt løst og bredt, og den danske administration har aldrig defineret ordet. Derfor føler mange udlændinge, at de er blevet ansat på andre præmisser, når de er lovet ’tenure positions,’” forklarede Edward Ashbee, lektor ved Institut for Business & Politics på CBS.

CBS-professor Kristian Kreiner kaldte afskedigelserne på CBS for et brud med dansk tenure-tradition: ”At man kan fyre fastansatte forskere, bare fordi universitetet midlertidigt savner lidt penge i budgettet, er nyt for mig.”

lah

Fyring: Hvad så med million-projekt?

Et forskningsprojekt til 6 millioner er sat på standby efter fyring af bevillingshaveren, Thomas Højrup. Og projektansat postdocer ved så ikke, om han er købt eller solgt

De mange KU-fyringer skaber komplikationer, ikke kun for de fyrede selv, men også for organisationen omkring dem. Med fyringen af landets eneste professor i etnologi – Thomas Højrup – er der skabt tvivl om, hvad der videre skal ske med et forskningsprojekt om livsformer under globaliseringen. Projektet, der løber ind i 2017, er støttet af Veluxfonden med omkring 6 millioner kroner, og det er Thomas Højrup, der står som bevillingshaver.

”Vi har talt med folk i fonden, og de mener, det er brudte forudsætninger at tage forskningslederen ud af projektet. Så udmeldingen er, at bevillingen flytter derhen, hvor jeg får tilknytning,” fortæller Thomas Højrup og tilføjer, at flere universiteter har vist interesse for at få ham tilknyttet.

Ifølge **Velux Fonden** ligger bolden dog i øjeblikket hos KU: ”Da vi pt. afventer udmelding fra KU angående deres planer for projektets fremtid, kan vi på nuværende tidspunkt ikke udtale os nærmere,” skriver Henrik Tronier, der er programansvarlig i fonden, i en mail til FORSKERforum.

Og på KU er der heller ikke noget klart svar at hente. **Vicedirektør for HR og Organisation Lisbeth Møller** vil ikke sige noget hverken om den konkrete sag eller KU's generelle politik i forhold til, hvad der sker med eksterne projektmidler, når bevillingshaveren bliver fyret.

Hvad med personalet på projektet?

Men det er ikke kun Thomas Højrup situation, der er påvirket af afgørelsen omkring projektbevillingen. Ud over Højrup er der tre medarbejdere på projektet: En lektor ved Saxoinstitutet, en ph.d.-studerende og en postdoc. De to sidstnævntes løn er helt og holdent betalt af projektets midler.

”Nu og her har vi aftalt, at vi ikke bruger flere projektmidler. Men den ph.d.-studerende er på barsel, og Jeppe Høsts

“ Jeg er fyret og hvad så med personalet på mit forskningsprojekt? **Jeppe Høst**

løn bliver i øjeblikket betalt af universitetet på grund af noget ekstra undervisning, han har haft. Så vi kan hutle os igennem de næste 1-2 måneder,” siger Højrup.

Jeppe Høst er den postdoc, der er ansat under projektet. Da FORSKERforum taler med ham, har han ikke fået nogle udmeldinger eller haft mulighed for at tale med sin institutleder og høre, hvordan hans stilling ser ud, hvis der ikke er flere lønmidler fra Velux-bevillingen.

”Jeg kan heller ikke finde hoved og hale i det. Men i første omgang tror jeg, det er universitetet, der har ansat mig, og at de ikke løber fra sådan en ansættelse. Så ville jeg i hvert fald skulle opsiges i personalejuridisk forstand først,” siger han.

KU-ledelsen: Nogle bevillingsforudsætninger

Han er også usikker på en del af projektmidlerne, som han har fået til rejser og udskrivning af interviews. Det drejer sig om ca. 50.000 kroner, der altså ifølge Thomas Højrup er fastlåst, til der kommer en afklaring.

Uanset hvad vil Jeppe Høst ærgre sig, hvis han ikke kan færdiggøre projektet i samarbejde med Højrup.

”De sidste måneder er han der så ikke, så jeg mister den sparring, jeg skulle have fra Thomas som projektleder. Og indtil da vil der jo være en masse mennesker, der hiver i ham.”

Lisbeth Møller kan ikke sige, om KU vil overtage forpligtelsen med at lønne Jeppe Høst og hans ph.d.-kollega i resten af deres projektansættelsestid, hvis de eksterne midler falder bort.

”Der er nogle bevillingsforudsætninger, og hvis de ophører, tager man stilling i den konkrete situation. Det kan godt

være, der er muligheder for, at pengene kan findes et andet sted, men det kan også være, der ikke er mulighed. I så fald har man en opsagts vilkår med hensyn til fyringsvarsler,” siger hun men tilføjer, at ph.d.-stipendiater ifølge AC-overenskomsten normalt ikke kan afskediges på grund af bevillingsmangel.

Thomas Højrup er i øjeblikket ”sendt på ferie” for at afholde restferie inden sin fratræden.

Hvor mange af de 137 VIP'ere, der nu skal forlade KU, der er bevillingshavere på eksterne forskningsmidler, er der intet overblik over, og således heller ikke, hvad fratrædelserne kan koste KU i mistede forskningsmidler.

lah

Stor EU-ansøgning falder med fyring

Selv om begrundelsen for KU-fyringerne har været økonomi, kniber det i nogles øjne med det helhedsøkonomiske rationale.

En af de fyrede, filosofiprofessor Finn Collin, fortæller, at han inden sin fyring var medundersøger på et EU-forskningsprojekt med et budget på 30 millioner kroner, hvoraf de 6 millioner ville tilfalde KU. Han undrer sig over, at KU tilskynder sine forskere til at søge eksterne midler: ”Med min afskedigelse vil KUA ikke alene gå glip af chancen for at få disse midler, men projektet vil antagelig kollapse, hvilket vil stemple KUA som en helt upålidelig samarbejdspartner blandt nogle af Europas bedste universiteter,” siger Collin.

Gym-reform påvirker niveau på uni'

– om det er godt eller skidt er et åbent spørgsmål

For mange skoleelever går bogens vej. Det vil regeringen lave om på. Den foreslår derfor et karakterkrav, så kun elever der har fået 4 – den jævne karakter med visse mangler – eller har højere i 9. eller 10. klasses dansk- og matematikprøver kan komme i gymnasiet.

Den umiddelbare konsekvens bliver et markant færre antal studentereksamener. 11 procent af dem, der startede en gymnasial uddannelse i 2014 ville ifølge Undervisningsministeriet ikke være kommet ind, hvis 4-kravet havde været der, da det blev optaget.

Spørgsmålet er så, hvad karakterkrav og mindre årgange på gymnasiet vil betyde for uni-uddannelserne. Et notorisk punkt på den akademiske debat-dagsorden er de rekordstore optag og ikke mindst de ”dumme og dovne” studerende, der fagligt er dårligt klædt på til at starte på universitetet. Er gymnasireformen den hjælpende hånd, nogle universitetslærere sukker efter, til at hæve det faglige niveau?

Gymnasireform

Udvalgte punkter i regeringens udspil

- Adgangskrav på 4 i dansk og matematik for stx, hhx, htx og hf
- Kortere grundforløb, der introducerer elever til studieretningerne, som der skal være markant færre af
- HF skal ikke længere give adgang til universitetet
- Matematik på B-niveau skal være obligatorisk for de fleste på stx og hhx
- Karakterer fra gymnasial supplerings skal indregnes i karaktergenomsnittet, når studenter søger ind på en videregående uddannelse
- Almen studieforberedelse afskaffes
- Nye prøveformer og forebyggelse af snyd ved prøverne, blandt andet gennem en mundtlig prøve i studieretningsprojektet (SRP)

(Kilde: Regeringens gymnasieudspil)

“Hvad forstår du ved kvalitet? Hvis det handler om traditionelle krav, så ja. For der vil komme færre ind.

Professor Jens Dolin

Elitestemme: 'Klart ja

En af de mest markante stemmer i debatten, tilhører lektor ved Niels Bohr Institutet Steen Laugesen Hansen. Han er manden bag flere opsigtsvækkende kronikker, hvor han blandt andet fastslår, at en tredjedel af de studerende slet ikke har det faglige niveau, til at gå på universitetet, og at niveauet ”styrtdykker”.

Og han siger klart ja tak til reformforslaget: ”Jeg tror, at bedre snit giver bedre studerende. Og jeg er ærlig talt mere på Liberal Alliances side, når de kræver et snit på 7, hvis man vil tage en boglig uddannelse. Det andet er, at det er en udmærket signalværdi, at der bliver stillet krav til eleverne. Nogle gange er det min opfattelse, at der først stilles krav, når de kommer på universitetet. Mange nye studerende, jeg underviser, bliver slemt fornærmede over, at de dumper”.

At skrælle de formelt dårligste elever vil dog kun dæmpe symptomerne. For problemet er større end som så: ”Selvfølgelig er der blevet lukket for mange ind. Det er indlysende. Men det andet er, at det faglige niveau er faldet selv i den bedste halvdel. De bedste 5 procent er dog skide gode. Dem har man ikke kunnet ødelægge.”

Læringsekspert: Hvad er kvalitet?

Lidt mere tøvende kommer svaret – om karakterkrav til gymnasium vil hæve niveauet på universiteterne – fra KU-professor Jens Dolin fra Naturfagernes Didaktik.

”Hvad forstår du ved kvalitet? Hvis det handler om traditionelle krav, så ja. For der vil komme færre ind.

Men er det et kvalitetskriterium, at vi skal have forskellige sociale baggrunde ind, at man skal kunne bruge sin viden i forskellige faglige kontekster, så nej”.

Han anerkender, at mange af hans

forskerkolleger på naturvidenskab oplever, at det faglige grundlag er for dårligt blandt nye studerende: ”Mange siger, at de unge ikke kan regne. Men det har man sådan set altid sagt. Og der er jo skåret enormt ned på timetallet, så det er ikke så mærkeligt. Jeg tror, jeg havde dobbelt så mange matematiktime og regnede opgaver hele tiden. Det var de krav, der blev stillet dengang – en fag-faglighed, som mange politikere også har nemmere ved at forstå,” siger han.

Bekymret over karakter-fokus

Dolin mener som de fleste, at de store optage har presset de faglige niveauer, og at det alt andet lige vil styrke niveauet, hvis der bliver optaget færre, og man samtidig kan beholde undervisningsressourcerne.

Men han tror ikke, det i sig selv vil gavne universitetet, at karaktermæssigt svage folkeskoleelever – og gymnasieelever – bliver sorteret fra.

”Jeg vil vove at påstå, at du får nogenlunde den sammen intelligens at arbejde med. Og jeg vil vove at påstå, at det er til samfundets gode, at de alligevel får en universitetsuddannelse, for det giver en kompetencestigning i samfundet. De behøver jo ikke alle sammen blive high-end forskere. De meget dygtige har stadig mulighed for at gøre sig endnu dygtigere, og der vil være en diversitet, som også er en styrke.”

Ud over princippet om at sortere de svage lag fra, er Dolin også skeptisk over for det øgede fokus, der skabes på karakterne, og især den betydning, der har for læringen.

”Jeg vil godt anerkende, at præstationsorientering kan være produktiv. Man går du udelukkende efter karakterer og at læreren ser dig, så går det ud over orienteringen mod at mestre – at man lærer for at lære. Engagerer du dig for at præstere, er der tendens til mere overflade-læring, men engagerer du dig for at lære noget, bliver det mere dybdeorienteret læring.”

lah

Rane for dum til gymnasiet

I det system, Regeringen vil indføre, var en som mig aldrig kommet i gymnasiet, fastslår professor

Rane Willerslev, der frygter adgangskrav med følgende ensretning og fagligt snæversyn

”Jeg var mega dårlig i folkeskolen, som mange andre drenge er. Helt elendig. Først i gymnasiet begyndte jeg at tage mig sammen og få forståelse for, hvad lærdom er.”

Det fortæller AU-professor i social antropologi og højprofileret forsker Rane Willerslev. Det kan han blandt andet takke de lempelige gymnasiekrav, der tillod en vildbasse af en knægt at gå den boglige vej, for.

Og derfor reagerer han også mod regeringens planer om at indføre karakterkrav mellem folkeskole og gymnasium. I hans øjne endnu et udtryk for en tendens mod ensretning af livs- og uddannelsesforløb.

”Som jeg ser det, har det længe været en tendens, at man vil vælge de bedste ud tidligere. Konsekvensen er, at man dræber en fleksibilitet i systemet – og i samfundet. Hvis du spørger venner og kolleger, hvordan de er uddannet, så er det de færreste, der har taget den stringente, formaliserede linje. For eksempel har jeg en kollega – Morten Nielsen – der spillede musik til han var 32, men som nu er indstillet til en eliteforsker-pris. Sådan nogle som Morten og mig selv var ikke blevet til noget i sådan et system,” fortæller Willerslev.

Djøj-logik

Han beklager den tidlige frasortering, men han beklager også den måde, folk frasorteres på, nemlig gennem karaktersystemet, som i hans øjne belønner dem, der gør det forventelige, frem for dem, der tør tænke i nye baner.

”Den type mennesker, de hele tiden vil køre igennem – hvilket også fortsætter på universiteterne med 4+4 ph.d.-ordningerne – er de pæne 12-talselever, som ofte ikke er særlig innovative, for karaktersystemet bygger på korrekthed. Man skaber papegøjer i stedet for originalt tænkende mennesker, og det er ikke det, Danmark har brug for. Vi kan fandeme ikke konkurrere på bogholdere, for det er kineserne meget bedre til.”

Nogle elitepersoner som fx Carlsbergfondets formand, Flemming Besenbacher, og menige universitetslærere som fysiklæktor Steen Laugesen-Hansen advokerer kraftigt i offentligheden for mere elitære

Rane Willerslev havde ikke klaret regeringens karakterkrav til gymnasiet.

optagelseskriterier. De tror på, det kan højne uddannelseskvaliteten på universitetet, hvis man skræller det svageste lag væk.

”Jeg kan godt forstå hans frustration. Ingen tvivl om at masseuniversitetet – kombineret med, at man skal have folk hurtigere igennem – har sænket standarden. Det ville være latterligt at benægte det. Men det sænkes bare yderligere af en management-tilgang. Karaktersystemet er resultatet af en djøj-logik om, at man ikke må fejle. Og det gør, at fagligheden bliver for snævert defineret,” forklarer Rane Willerslev.

Studerende har ikke lært at arbejde

Han henviser til Laugesen-Hansens klager over, at nye studerende har problemer med fundamental brøk- og procentregning. En form for færdigheder, som han mener, der er for stort fokus på.

”Det er ikke hovedregning og retstavning, der gør dig kvalificeret til universitetet – den slags gør vi med vores iPhone. Det er evnen og viljen til at fordybe dig og dernæst at kunne være innovativ og banke ting sammen, der ikke passer sammen. Problemet på universitetet i dag er, at mange studerende ikke har lært at arbejde. De bliver frustrerede, hvis de ikke forstår det, for de er vant til at få det serveret på et sølvfad.

Men karakter er vel også en måde at disciplinere?

”Ja, men hvad belønner man? Du belønnes for at gentage hvad læreren siger. Men det skaber ikke selvstændigt tænkende mennesker.”

lah

Undervis til kreativitet

Rane Willerslev vil væk fra karakter-systemer og korrektheds-kultur. De studerende skal kunne tænke kreativt og uortodokst, for det er det, arbejdsgiverne efterspørger.

Spørgsmålet er, om man kan undervise i kreativitet på et universitet. Det tror Willerslev på: ”Jeg forsøger i min undervisning at bringe materiale i spil, der i sagens natur ikke hænger sammen. Og så viser jeg, hvordan man analytisk kan bruge det til at lave overraskende analyser.”

Rane Willerslev – professor i social antropologi – nævner som eksempel, hvordan han inddrager tv-serien Twin Peaks af David Lynch, når han underviser studerende i animisme i samlersamfund: ”Det skaber en optik til at forstå de klassiske problemer mellem mennesker og ånder analytisk. Lynch har ingen plads i de klassiske animisme-studier. Men hans univers er en utrolig øjenåbner i det at forstå for eksempel animismen blandt indfødte på Ny Guinea.”

Et andet eksempel er at trække film-montager ind i undervisningen omkring museums-formidling: ”Film-montager handler om at banke ting sammen, der ellers ikke giver mening. Det er meget udviklet i film-mediet, men ukendt inden for udstillinger. Igen et eksempel på, at man bruger viden fra et domæne inden for et andet domæne. Det er analysens kraft og potens – du kan tage et problem, vende det på hovedet og se nye muligheder.”

Der er to slags grunde til at skrive videnskabelige artikler. Den noble og så den pragmatiske: at vise, man er en aktiv og produktiv forsker og skaffe sig forskningsbevillinger og arbejde.

Sådan indleder fysikprofessor Bodil Holst sin bog 'Scientific Paper Writing – A Survival Guide', hvor hun kontant og med en god portion sarkastisk humor giver en opskriftssamling om det at skrive og få udgivet videnskabelige artikler.

"Alt for ofte ved ph.d.-studerende for lidt om det at skrive artikler. Og så synes jeg også, der er behov for at give lidt "insider-information" om, hvordan systemet fungerer i praksis. Som ung ph.d.-studerende tror man måske, systemet er ufejlbarligt. Men det er lavet af mennesker for mennesker, og som sådan har det sine svagheder," siger Holst, der selv fik publiceret sin første artikel i Nature i en alder af 25 år. I dag – 19 år senere – er hun således en erfaren forfatter, reviewer og redaktør.

Bogen er fyldt med lavpraktiske anbefalinger, der samtidig antyder, at små, formaliteter, som egentlig ikke siger noget om den forskningsmæssige kvalitet, også har betydning for, om man lykkes med sin publicering.

Skjul du er kvinde ...

For eksempel når Bodil Holst direkte anbefaler, at man som kvinde skjuler sit køn ved at bruge initialer i stedet for fornavn med henvisning til undersøgelser, der har vist, at kvindes arbejde rankes lavere end mænds.

"Jeg prøver at hjælpe folk i det eksisterende system. Formålet er ikke at ændre systemet, men at skildre det, som det er. Jeg tror ikke, det er et problem i Skandinavien, men min bog henvender sig i princippet til forskere i hele verden, og nogle steder er det et problem," forklarer hun.

Har du selv forsøgt at skjule dit køn bag initialer?

"Jeg hedder Bodil, så i udlandet, hvor det navn ikke findes, vidste ingen, hvad køn jeg var. Men jeg har været udsat for, at folk ved konferencer har været dybt overraskede over, at jeg var kvinde."

God forskning er ikke lotteri

I forrige udgave af FORSKERforum fortalte den nybagte ph.d.-kandidat Gunver Vestergaard om sine tvivlsomme oplevelser med publicerings- og peer review-systemet, som hun selv kaldte "et lotteri".

Den opfattelse deler Bodil Holst ikke. I hendes øjne er de videnskabelige udgivelser og processen omkring et

Artikelskrivning uden omsvøb

Rå guide til, hvordan man lærer at mestre kunsten at skrive og publicere videnskabeligt fra dansk professor i Norge

grundlæggende velfungerende system – med skønhedsfejl.

"Den vigtigste erkendelse, jeg har gjort i min karriere hidtil, er, at hvis du har gjort et solidt stykke forskningsarbejde og præsenterer det godt, får du det helt sikkert publiceret. Men måske ikke så godt, som du selv ville. Så det er ikke et lotteri, om du får det publiceret, men måske et lotteri, om det bliver i de bedste tidsskrifter."

Hun har selv publiceringer og omtaler i både Science og Nature på cv'et: "De artikler er blandt det bedste, jeg har lavet. Men jeg har lavet andet, der var lige så godt, men som ikke kom igennem," fortæller hun. "De andre kom ikke igennem, fordi reviewerne angiveligt ikke mente, at temaet var så interessant. Det kan være et spørgsmål om modestrømninger. Det kan være, at du får en editor, der har en dårlig dag – det kan alle have. Argumentet om, hvad der har almen interesse, vil jo altid være et skøn."

I et enkelt tilfælde genindsendte hun og en medforfatter en artikel til Nature, fordi de mente, forskningsresultatet var så vigtigt, at redaktøren simpelthen måtte tage en skarpere læsebrille på. Det resulterede – trods alt – i et såkaldt highlight, hvor der henvises til publiceringen af artiklen i et andet tidsskrift.

"Der laves meget fantastisk forskning, der ikke publiceres i top-tidsskrifterne. Så du skal huske at være stolt af dit arbejde uanset, når du ved, du har lavet noget godt. Og så skal man desuden også huske at være stolt af de resultater, der ikke er så fantastiske. De kan sagtens få betydning for andre forskere alligevel."

Tænk som en journalist

Gunver Bjerregård, der inden hun skrev sin ph.d. arbejdede som journalist, fortalte FORSKERforum, hvordan hun nærmest havde følt sig tvunget til at gøre sproget mere opstyltet og sværere forståeligt, end hun naturligt ville gøre. Heller ikke dette punkt kan Bodil Holst nikke genkendende til. Hun mener tværtimod, at letlæste videnskabelige artikler har bedre chancer.

"I tidsskrifter bruger man naturligvis

Sammenligningen med den journalistiske nyhedstrekant, hvor man starter med en helt kortfattet konklusion", er meget relevant.

Bodil Holst

mange fagbegreber for at gøre sproget præcist. Men alle artikler er lagt an på at gøre det klart, hvad har vi fundet ud af. Hvis du som referee skal bruge lang tid på at finde ud af, hvad folk har fundet ud af, så gør det ikke forfatteren vældig populær hos refereen," siger hun.

En af de vigtige pointer i hendes bog er faktisk, at man, inden man går i gang med sin artikel, skal have gjort sig klart, hvad der er ens hovedbudskab:

"Sammenligningen med den journalistiske nyhedstrekant, hvor man starter med en helt kortfattet konklusion, er meget relevant".

"Men det er ikke altid enkelt at formulere et hovedbudskab. Jeg har flere eksempler på ph.d.-studerende, der ikke kunne komme i gang med deres artikel – de havde deres data, men vidste ikke, hvad de skulle skrive."

Forfatterskaber: Kæmp for at stå øverst

Et af de interessante afsnit, hvor Bodil Holst igen lægger omsvøbene til side, handler om forfatterskaber. Et af hendes primære budskaber her er, at man (især) som ph.d.-studerende skal kæmpe for sin ret til at stå som førsteforfatter til sin artikel. Og den bedste måde at sikre, at man kommer til det, er simpelthen blot ved at skrive sig selv først uden at spørge nogen.

Omvendt skriver hun også, at det kan være strategisk smart ikke at være fedtet med sine medforfatterskaber – det kan komme tilbage i form af goodwill – ligesom det virker som et kvalitetsstempel at kunne inkludere berømtheder på forfatterlisten: "Jeg prøver at give et ærligt indblik, hvor jeg både beskriver den ideelle

situation, og så den mere pragmatiske”.

Hvis man skriver sig på som førsteforfatter mod sin vejleders vilje, bringer man sig så ikke i en konfliktsituation?

”Jo, men så ville den konflikt komme under alle omstændigheder. Og så må man bare tage den. Hvis din professor ikke synes, du skal stå som førsteforfatter, støtter vedkommende dig ikke i din karriere, og så er det bedre at komme væk.”

Mindre fake i videnskab

Holst fremhæver i bogen selv det absurde i visse dele af fysikvidenskaben, hvor en artikel kan have flere tusinde medforfattere. Men omvendt mener hun grundlæggende, at systemerne omkring forfatterlister og -rækkefølge fungerer efter hensigten. Ligesom hun overordnet kalder peer review-systemet for ”det mindst ringe” i forhold til at evaluere og blåstempe god videnskab og i det hele taget som målestok for videnskabelig produktivitet og værdi.

”Hvilket system skulle man ellers arbejde med i kvalitetsvurdering? Hvis du arbejder som forsker i en offentlig forskningsinstitution, så må det være din pligt at skrive videnskabelige artikler.”

Nogle dele af forskningen efterlyser større anerkendelse af populærformidling af forskningen?

”Det argument kender jeg godt, og det synes jeg er ... problematisk. Hvis du fokuserer for meget på populærformidling kan det ende med, at du ikke er god nok til at skrive videnskabelige artikler, men bare kan skrive avis-kronikker. Og det er ikke dit job. Så jeg er meget imod, at din videnskabelige, akademiske produktion ikke skal være det primære tællemerke.”

I din bog giver du mange tips og tricks til, hvordan man fremstiller sig selv og sin forskning bedst muligt. Er videnskaben i virkeligheden fyldt med fake?

”Jo men hvor i denne verden er det ikke vigtigt at kunne sælge sig selv? Jeg tror til gengæld, der er mindre af dette i videnskab end andre steder.”

lah

Bodil Holst: Scientific Paper Writing – A Survival Guide. University of Bergen 2015 (kan bestilles på Amazon.com).

Bodil Holst, cv (1972): Cand.scient fra KU. Ph.d. fra Cambridge University. Tidl. post.doc. ved Max Planck Institut i Göttingen samt Technische Universität Graz. Pt. Professor ved Universitetet i Bergen, Institutt for fysikk og teknologi.

Konference-trick:

Om at håndtere svære spørgsmål

Det skal du IKKE gøre:

- Ligne en skræmt kanin
- Fingere nervøst ved laser-pointeren
- Bruge sætninger som: ”det ved jeg ikke”, ”jeg er ikke sikker” eller ”det har jeg aldrig overvejet.
- Kigge ud blandt publikum efter en vejleder med et panisk udtryk, der skriger på hjælp.

Det skal du GØRE:

1. Bliv roligt stående og tag en dyb indånding. Husk, du har al tid i verden. Der er ingen hastværk.
2. Indtag en passende ”seriøs” positur, for eksempel ved at lægge en tænksom, støttende hånd mod hagen.
3. Hold positionen i omkring 10 sekunder (tæl langsomt til ti i dit hoved). Tricket har til formål at skabe det indtryk, at du tænker indgående over spørgsmålet, selv om du reelt er i panik og ude af stand til at tænke.
4. Giv spørgeren et elskværdigt smil.
5. Sig følgende sætning: ”Det er et meget interessant spørgsmål. Jeg er nødt til at overveje det lidt mere detaljeret. Jeg vil vende tilbage til dig i kaffepausen.
6. Vend dig mod ordstyreren med et venligt, afslappet smil og bed om at få næste spørgsmål.
7. Du skal naturligvis henvende dig til spørgeren i kaffepausen. Ofte vil du hurtigt kunne udrede svaret til spørgsmålet. Og skulle det sjældne ske, at vedkommende har spottet et svagt punkt i dit arbejde – VÆR GLAD. Det er grunden til, at vi går til konferencer – for at blive inspireret og diskutere vores arbejde med kolleger. Husk at takke personen, spørg om du må nævne ham/hende i artiklens ’acknowledgements’, og husk at sende vedkommende artiklen, når den er publiceret.

Om at håndtere kritik

Det skal du IKKE gøre:

- Gå under INGEN omstændigheder ind i en diskussion om, hvorvidt din forskning giver mening. Du skal ikke retfærdiggøre dig selv. Du er blevet udvalgt til at holde et oplæg af et panel af anerkendte forskere. Det er retfærdiggørelse nok.
- Forsøg ikke, uanset hvor grov kritikeren er, at afbryde vedkommende. Det vil sikkert være svært og under alle omstændigheder bringe dig i en defensiv position. Det er langt mere respektindgydende, hvis du roligt står med et smil og lader ham/hende køre derudad. Husk, det er ordstyrerens job at moderere debatten.

Det skal du GØRE:

1. Når kritikeren er færdig, smiler du høfligt og siger roligt: ”Tak for dit indlæg. Jeg fik ikke helt fat i, hvad spørgsmålet var. Er du venlig at gentage det?”
2. Du vil herefter få et konkret spørgsmål (usandsynligt), som du kan håndtere som tidligere beskrevet, eller (sandsynligt) kritikeren vil bryde ud i endnu en tåget monolog, som du blot lytter tålmodigt til.
3. Når vedkommende har afsluttet sin anden omgang, smiler du igen høfligt og siger, idet du sender ordstyreren et blik: ”Du må undskyldte, men jeg er altså stadig lidt usikker på, hvad du egentlig spørger om”.
4. På dette tidspunkt vil ordstyreren sædvanligvis afbryde og sige noget i retning af: ”Jeg beklager, men vi er nødt til at fortsætte til næste indlæg, så denne diskussion må fortsætte i kaffepausen.”

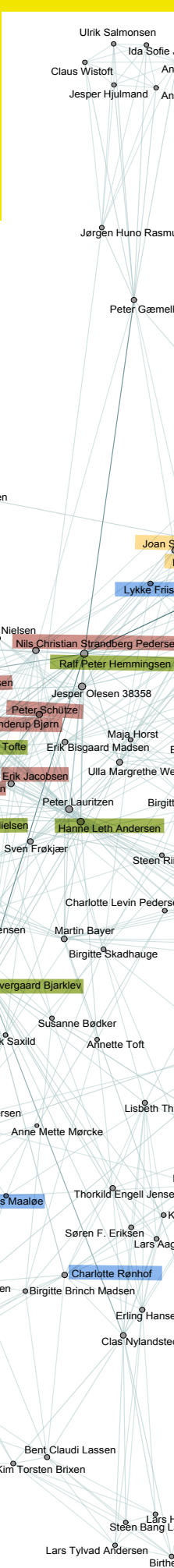
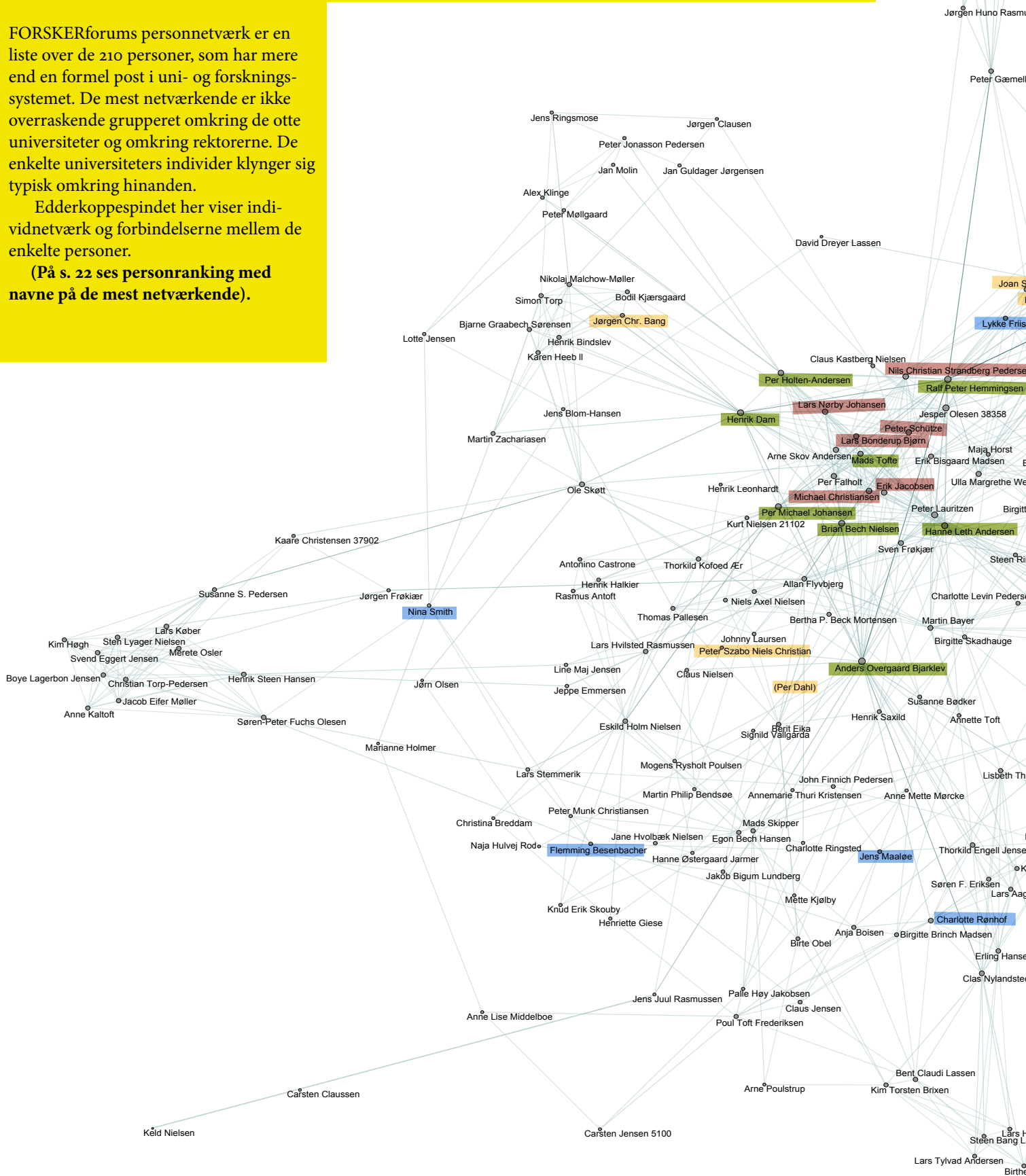
Edderkoppespindet på uni'

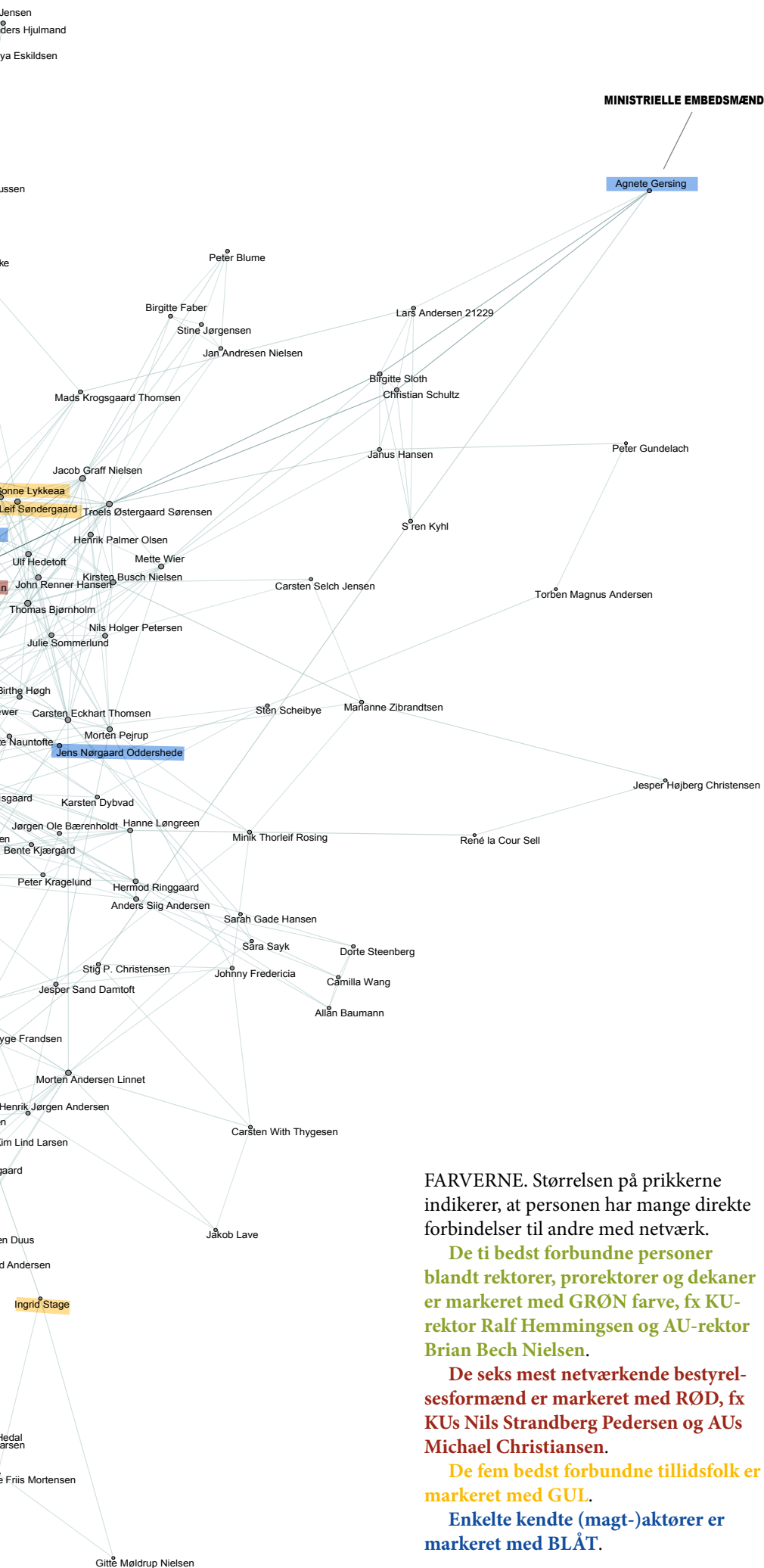
De 210 mest netværkende personer

FORSKERforums personnetværk er en liste over de 210 personer, som har mere end en formel post i uni- og forsknings-systemet. De mest netværkende er ikke overraskende grupperet omkring de otte universiteter og omkring rektorerne. De enkelte universiteters individer klynger sig typisk omkring hinanden.

Edderkoppespindet her viser individnetværk og forbindelserne mellem de enkelte personer.

(På s. 22 ses personranking med navne på de mest netværkende).

- **BROBYGGERE.** Tykkelsen på stregerne mellem prikkerne og kort afstand mellem prikkerne betyder, hvor dygtige brobyggere personer er mellem organer.
- **NÆRHED TIL ANDRE.** Længden af stregerne indikerer, at man har mange kontakter med andre med kontakter. Er man derimod placeret i periferien betyder det, at man har få kontakter. Og længst ude står typisk medlemmer af aftagerpaneler el.lign. organer.
- **NETVÆRKS-SCORE.** Ved udregning af en persons netværks-score er der brugt et netværksmål, som måler længden af aktørernes samlede sti-net til andre. De, som har de korteste afstande, er de mest centrale
- **BASERET PÅ PERSONREGISTRERING.** Netværket er udarbejdet ud fra en registrering af medlemmer i 210 forskellige organer fra uniernes bestyrelser, rektorater, ledelsesorganer, dekanater, institutledelser, samarbejdsudvalg samt aftagerpaneler. Også medlemmer af udvalg og kontaktorganer (til de andre universiteter eller til ministeriet) samt forskningsfonde er registreret.
- **VÆGTNING AF ORGANER.** Organerne er dog vægtet forskelligt i betydning (typisk ud fra en logik om, at organer med få repræsentanter har mere 'magt' end omvendt). I toppen af organers netværksbetydning – målt på flest sammenfald af centrale netværkere – står kontaktmøder mellem Folketingets forskningsudvalg og uni'erne (her mødes alle bestyrelsesformænd/rektorer og nogle uni-direktører), Rektorkollegiet (her er alle bestyrelsesformænd /rektorer repræsenteret), KUs hovedsamarbejdsudvalg (her er KUs rektorat og dekaner samt tillidsfolk med), KUs ledelsesteam, de enkelte uni'ers bestyrelser (her er bestyrelsesformænd og rektorer med).

(For at eksponere nogle særlige relationer udadtil indgår ekstraordinært bestyrelsesformændenes relationer til det politiske system. (Minister, folketingets ordførere). Også embedsmænd fra uni-ministeriet og finansministeriet med relation til området indgår ekstraordinært. (I spindet her dog uden navne, se øverste højre hjørne)).

Netværket er udarbejdet af Analyse og Tal v. sociologerne Thomas Mørch Pedersen og Ronnie Brandt Taarnborg. (se i øvrigt om metodikken bag netværket s. 14.

FARVERNE. Størrelsen på prikkerne indikerer, at personen har mange direkte forbindelser til andre med netværk.

De ti bedst forbundne personer blandt rektorer, prorektorer og dekaner er markeret med GRØN farve, fx KU-rektor Ralf Hemmingsen og AU-rektor Brian Bech Nielsen.

De seks mest netværkende bestyrelsesformænd er markeret med RØD, fx KUs Nils Strandberg Pedersen og AUs Michael Christiansen.

De fem bedst forbundne tillidsfolk er markeret med GUL.

Enkelte kendte (magt-)aktører er markeret med BLÅT.

Netværket eksponerer uni's topstyring

- og at topfolkene er udpeget, ikke valgt

"FORSKERforums netværk er baseret på, hvem der sidder i uni-sektorens formelle organer og hierarki. Derfor er det slet ikke overraskende, at danske uni'er er ekstremt topstyrede: Rektorerne har formelt magten og er også dem med flest positioner og det mest centrale netværk. Og derfor er andre personer 'klynget' rundt om deres rektor, fx dekaner og institutledere", konstaterer sociologen Christoph Ellersgaards til FORSKERforums registrering af

- uni-netværk med edderkoppe-spind (s.16)

- ranking af de mest netværkende (s.22).

Men mere sigende er, at toppen er så vel forbundet, fx at bestyrelsesformænd har relationer til hinanden på tværs. KUs, AUs, DTUs bestyrelsesformænd m.fl. taler altså sammen og koordinerer. Og det er jo politisk interessant, for formændene repræsenterer deres uni'er udadtil og skal vel ideelt set også varetage hver sit uni's interesser overfor den politiske verden".

Netværksspindet er ikke overraskende, derimod eksponerer det sektorens styrelsesform, forklarer han: "Det ligger jo i Uni-loven, at uni'erne er hierarkisk styret ovenfra, og at toppen er udpeget. Men derfor er det alligevel sigende, når de fleste personer på listen med beslutningsmyndighed er blevet udpeget og ikke valgt. Stort set alle i netværket – undtaget tillidsfolk, som er valgt af deres kolleger – er udpeget efter mere eller mindre gennemskuelige processer: Bestyrelsesmedlemmer er selvsupplerende, bestyrelser udpeger rektor, rektor udpeger dekaner osv."

At kvalificere sig til netværket – og nogle diskvalificerede

Og så er der en interessant mekanisme bag disse organer og netværk, når folk ikke er valgt, og beslutningskompetencen

“ Det er sigende om uni-lovens struktur, at de fleste personer på listen med beslutningsmyndighed er udpeget og ikke valgt.

Christoph Ellersgaard

er suverænt placeret i toppen. "Uni-loven suspendede jo Academias indflydelse. Og så betyder det nemlig noget, at man er kommet ind i netværket. Man bliver regnet for noget af de andre netværkere. Man bliver magtfuld, fordi andre med magt mener, man er det. Og man får magt, hvis man kender andre med magt".

Han har også noteret nogle, som glimrer ved deres fravær: "Hvor er der studerende på listen? Manglen er et tragisk udtryk for det manglende uni-demokrati. Der er formentlig ingen, fordi de få valgte til bestyrelserne ikke indtager andre poster internt på uni. Det var ganske anderledes før 2003, hvor studerende var repræsenteret i konsistorium, institutråd, studienævn osv."

Har tillidsfolk magt?

Har bestyrelsesformænd?

Fire i top-5 er rektorer. Men netværket centreret som spindelvæv med uni-rektorer som centrale figurer siger ikke noget direkte om, hvor magtcentret er, og hvem der har mest magt: "Men at nogle indtager centrale poster i det formelle system, kan være en god indikation på, at man har beslutningsmyndighed som fx rektorerne i sidste ende. Og så er der dekaner, som har fået delegeret myndighed, som igen delegerer mere eller mindre til institutledere", siger Christoph Ellersgaard.

Men tillidsfolk indtager centrale positioner i netværket: "Der findes formelle samarbejdsorganer på uni, hvor tillidsfolk har ret til at blive hørt, og i den sammenhæng har de vel nogen indflydelse, med forvaltningslov, ansættelsesret og overenskomster i ryggen", mener Ellersgaard.

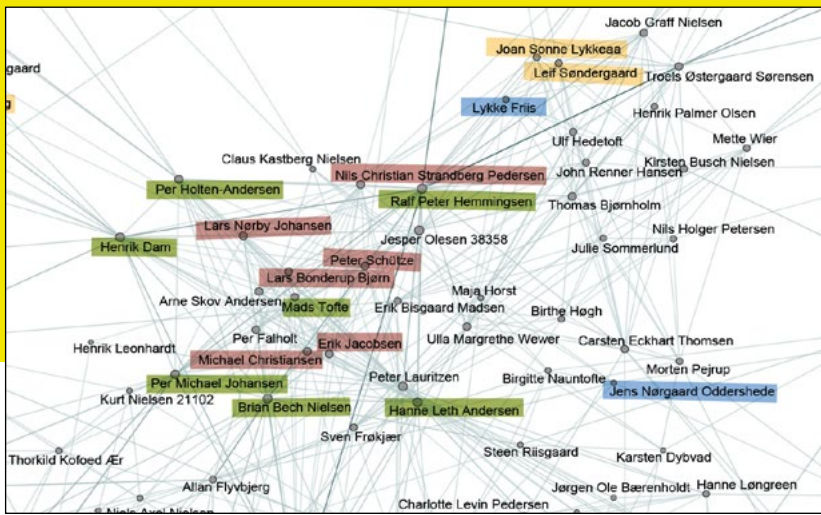
KUs to tillidsfolk er nummer syv på rankinglisten: "Det betyder dog ikke at tillidsfolkene automatisk har stor magt, for de er kun udpeget, fordi de ansatte formelt skal repræsenteres i organer, som ikke har nogen egentlig besluttende men kun rådgivende funktioner".

Bestyrelsesformænd indtager ikke toppositioner på ranglisten. De er spredt ud på listen på position 30-75: "De lander her, fordi de internt stort set kun er knyttet til rektor, men ellers er uden forbindelser i organisationerne. Når de alligevel lander relativt højt oppe, skyldes det deres centrale position i forhold til rektor. Vi ved, at nogle af dem faktisk spiller en aktiv rolle internt i styringen og fastlæggelse af strategi. Nogle af dem spiller en bestemt rolle, ikke mindst i forhold til politikerne og statsmagten – som magtnetværket med de 423 også afslørede".

Hvor er forskningsrådsmedlemmer?

I denne netværksregistrering indgår forskningsrådsmedlemmer ikke som særligt tunge netværkere. Det var et valg, fordi dette netværk skulle afdække position og interne netværk i uni-verdenen. Og fondsverdenen blev registreret i det tidligere netværk (sept. 2015).

"Der kunne argumenteres for, at medlemmer af især frie forskningsråd og faglige paneler i fx Innovationsfonden burde have været med, for de indgår indirekte i styringen af uni-verdenen. De uddeler store bevillinger og er dermed med til at udpege strategiske forskningsfelter, og dermed hvilke forskningsmiljøer der skal styrkes, samt hvilke fagligheder der skal ansættes på det nederste (ph.d.- eller postdoc-) trin. Rådene og fonde har på den måde stor indirekte indflydelse på prioritering og rekruttering af strategier internt på uni – og det kunne begrunde, at disse organer og personer skulle være indgæet", siger Christoph Ellersgaard.

Brobyggere

I netværket indgår faktoren between-ness, som er et mål på, hvor mange af netværkets forbindelser, der så at sige 'løber igennem' den enkeltes netværk (Den enkeltes ranking fremgår af listen s.22).

Sociologen forklarer: "Between-ness indikerer, hvordan unikke personer er placeret som 'brobyggere', hvor de når bredt ud i til andre personer, og dermed også et mål på, hvor mange kilder til information de har, og hvor mange de kan lave networking og alliancer med. I den forstand kan det hos enkelte personer betyde, at de har stor magt, især hvis de er magtfulde og har kontakter til andre magtfulde personer".

Som brobyggere optræder mange af bestyrelsesformændene. De er rekrutteret, fordi de som tidligere erhvervsledere eller departementschefer menes at have brugbare erfaringer for universitetsdrift, men også fordi de forventes at have et stort netværk, der kan bruges til brobygning udadtil: "Men problemet i dette eksklusive interne uni-netværk er, at her er ikke medtaget alle deres eksterne kontakter. Derfor lander fx **AUs bestyrelsesformand Michael Christiansen** som nr. 27 ud af 423 personer i den store elite-liste, mens han her er nede som nr. 55: "Det lyder jo ulogisk, men skyldes metodikken, for han har jo groft sagt kun relationer til Rektorkollegiet nedad og til Folketinget/ministeren opad. Men var alle Michael Christiansens øvrige netværk medtaget, var han formentlig landet helt i toppen på linje med rektorerne".

Formanden for Carlsbergfondet

Flemming Besenbacher (se bagsiden) er også en markant brobygger, og nr. 4 i FORSKERforums liste over fondsmagtens magtpersoner (se FORSKERforum 287).

En interessant brobygger er Uni-ministeriets **departementschef Agnete Gersing**: "Målt i hovednetværket på uni, når hun jo slet ikke op i toppen (nr. 154), for som embedsmand er hun hæmmet af, at hun ikke sidder med i uni's formelle organer. Men hun når højt op som brobygger (nr.7), fordi hun deltager i kontakter med uni-toppen og samtidig er helt central i at styre sine embedsmænd – som illustrativt er taget med i dette netværk. Hun forbinder dermed nogle 'usynlige' aktører".

En anden interessant aktør er **Charlotte Rønhof**, der som DI's forskningspolitiske chef repræsenterer magtfulde eksterne arbejdsgiverinteresser i systemet. Hun er relativt højt oppe i FORSKERforums generelle netværk (nr. 69), fordi hun især indgår i nogle DTU-relationer. Men hun står højere oppe målt på netværk (nr. 40):

"I vores liste over 423 personer i magteliten var hun jo oppe som nr. 153. I Uni-netværket kan det se ud som om hun står lidt i kulissen, men det skal man ikke lade sig narre af, for hun forbinder alligevel nogle, som ellers ikke ville være forbundet. Og hvis der var taget andre typer netværk med, hvor alle hendes DI-relationer var medtaget – DI's udvalg, kommissioner, konferencer osv. – ville hun sandsynligvis stryge højt op på listen".

Den danske magtelite: 423 personer

Ellersgaard og hans sociologikollega Anton Grau Larsen lavede ph.d. om den danske magtelite. Ved at registrere medlemmer af mere end tusinde bestyrelser, fonde udvalg, organer m.m. satte de navne på de 423 med fleste (centrale) positioner – målt på disses formelle netværk og kontakter.

Der er en stor skyhed, når der tales om magt i Danmark, fordi det foregives, at ligheden er meget stor. Og mens der faktisk findes data om koncentrationen af penge, så manglede der oplysninger om koncentration af magt og netværk: "Vi har forsøgt at lave en systematisk metode til at opliste personer med indflydelse og netværk. Ud fra den er det ikke muligt at bedømme den enkeltes 'magt' på en rangliste, men der kan fremlægges nogle strukturer og relationer bagved", forklarer han.

Ellersgaard/Graus lavede elite-netværket for at skabe opmærksomhed om personers og organisationers rolle og mulige særmagt. Og elitenetværket afslørede for eksempel, at interesseorganisationer som arbejdsgiverne i Dansk Industri og fagbevægelsen har personer højt placeret på netværkslisten. Det betyder dog ikke, at de samme fagforeninger har stor magt, for disse personer er kun nået højt op, fordi de indgår i mange (paritetisk sammensatte) råd, som ikke har nogen særlig magtfuld, besluttende myndighed.

FORSKERforums netværk over fondseliten (2015)

FORSKERforums netværks-skema over forskningsfondenes magt (sept. 2015) var bygget på Ellersgaard/Graus metodik. Her blev alle organer og personer med relation til forskningsfonde registreret. Alle, som var registreret med mere end en post relateret til forskningsverdenen, blev oplistet. Og dem med flest relationer blev så rangeret.

Det netværk afslørede, at de mest magtfulde er grupperet omkring pengetakene Innovationsfonden, NOVO-fonden og Carlsbergfondet. Og så kunne FORSKERforum udpege den i offentligheden ganske ukendte erhvervsmand og formand for Innovationsfonden Jens Maaløe som den mest netværkende – "den mest magtfulde", når det handler om fondspenge.

"Mens forskerverdenen normalt kun taler indirekte om, hvem der har magt, så afslørede fondspenge-netværket, at der er et ekstremt elitært netværk bestående af enkelte personer, som har stor politisk og bevillingsmæssig magt. Og nogle har tilmed forstærket magt som 'brobyggere' langt ud over fondsbestyrelsen, hvorved de som personer kommer til at binde systemet og store fonde sammen", forklarede Ellersgaard.

Bestyrelsesformændenes netværk

Uniernes bestyrelsesformænd lander ikke i toppen i uni-netværksregistreringen. De lander i det hele taget lidt nede (nr. 34, 37, 53, 55, 59, 67). Højest står KUs **Nils Strandberg Pedersen** (nr. 34) mens fx AU's **Michael Christiansen** (nr. 55), og det sidste er noget af en overraskelse, for han landede højt i top-50 i registreringen af den generelle danske magtelites 423 personer (Ellersgaard / Grau 2015).

Deres lave netværks-placering svarer utvivlsomt ikke til bestyrelsesmedlemmernes egen oplevelse af deres magt. De oplever nemlig at have stor reel indflydelse på prioritering af økonomi og på udformning af strategi.

De menige bestyrelsesmedlemmer oplever også, at bestyrelsesformændene indtager en særligt magtfuld rolle. Rektor vurderes dog (som "adm.dir.") til at have næsten lige så stor indflydelse på bestyrelsens beslutninger som formanden. Og rektors indflydelse vurderes i øvrigt til at være væsentligt højere end de meniges. Til gengæld har direktøren og forvaltningen ikke stor indflydelse.

Det viste politologilektor Niels Ejersbos spørgeskema-undersøgelse om bestyrelsesmedlemmernes oplevelse af deres indflydelse og magt (2014). (Ejersbo er siden blevet seniorforsker på SDU).

Interne netværkspositioner – og eksterne politiske kontakter

Ud fra bestyrelsesformændenes formelle magtbeføjelser og ud fra de menige bestyrelsesmedlemmernes oplevelse svarer formændenes netværks-positioner således ikke til deres reelle magt. Det skyldes, at netværks-designet er baseret på formelle positioner i uni-systemet. Og bestyrelsesformænd har et svagt internt netværk ud over kontakten til rektoratet. De har ingen kontakt til dekaner eller menige ansatte.

Men bestyrelsesformænd har alligevel stor intern magt, for de prioriterer økonomi og strategi for organisationen. Og så står de for kontakterne udadtil til det politiske system, til ministeren og til

Folketingets forskningsordførere. Og her har de potentielt mulighed for at øve stor indflydelse.

Så for i nogen grad at afspejle deres faktiske position har FORSKERforums netværk (ekstraordinært) inddraget deres formaliserede møder (med dagsorden) med det politiske system. I praksis har det mødt Folketingets forskningsudvalg i det senest år. Men mens tidligere ministre har holdt halv- eller helårige møder med formændene, så undlod Esben Lunde Larsen at indbyde i sin turbulente ministertid. Uden denne ekstraordinære inddragelse af eksterne relationer for formændene, var de landet langt nede på netværkslisten – og det havde været helt misvisende i forhold til deres interne position og ikke mindst magt.

Undersøgelse: Bestyrelsesmedlemmers oplevelse af magt

Ejersbos undersøgelse afslørede, at bestyrelsesmedlemmerne oplever varierende indflydelse på uni's aktiviteter, men at de på ingen måde oplever at være gummi-stempel for rektor. Størst magt opleves ved udpegningen af rektor. I forhold til styringen på kerneopgaverne økonomi og strategi oplever bestyrelsesmedlemmerne også en høj grad af indflydelse. Bestyrelsens indflydelse begrænser sig dog til udformningen af strategien, mens indflydelsen er væsentligt mindre i forhold til at virkeliggøre strategien, hvilket afspejler en typisk arbejdsdeling mellem bestyrelse og den daglig ledelse hos rektor som "adm.dir.". Således har bestyrelsen begrænset indflydelse på rekruttering og andre daglige ledelsesaktiviteter, samt på forskning og undervisning. Den daglige drift er overladt til ledelsen.

Undersøgelsen afslørede imidlertid, at hver tredje bestyrelsesmedlem oplevede problemer i forhold til statsmagtens styringslyst (mens hver fjerde ikke det som problem). Ministeriet og politikerne har indimellem svært ved at holde styringen i armslængde. Men flere af bestyrelsesformændene fortalte i øvrigt i interviews, at ministeriet ikke "til fulde har forstået brugen af bestyrelser i styringen af offentlige institutioner, og hvordan man udnytter bestyrelsernes kompetencer på den bedst mulige måde".

De skjulte selv

Hierarkisk og formelt system, men og derfor er tillid

"Netværket afspejler jo de formelle strukturer, jf. Uni-Loven, som afspejler personernes positioner i et antal netværk, men ikke hvor tit de mødes, og hvor stor beslutningsmyndighed de har. Det fortæller jo potentielt om en position, der kunne aktiveres til indflydelse og magt. Men det fortæller ikke, hvad de forskellige personer har indflydelse på. Og det fortæller slet ikke, at der i særlige organisationer som universiteter – næsten uanset de formelle rammer – findes nogle selvkvørende lommer i hverdagspraksis, i grupper og i beslutningsforaer", siger **professor Hanne Foss Hansen**, som er ekspert i forskningsorganisation.

"Men netværket afspejler klart Uni-Lovens centralisering af magt og afmontering af den kollegiale indflydelse. Et tankeeksperiment til tiden før 2003 ville give et noget anderledes netværksskema, for dengang var konsistorium, fakultetsråd og institutråd befolket med interne vipere, tapere og studerende. Og dengang var der heller ikke bestyrelser eller aftagerpaneler (hvor de første har stor indflydelse i dag, mens det er meget forskelligt hvor meget de sidste aktiveres)".

Effektiv topstyring – men sårbart system

Foss Hansen har netop i en svensk artikel om universitetsstyring sammenfattet sine konklusioner på de danske uni-reformer. Her konstaterer hun, at politikernes formål med Uni-Loven 2003 var at udvikle universiteterne til handlekraftige organisationer med en stærk ledelse, men samtidig med løfte om, at de som "selvejende" skulle have større ansvar og autonomi. Løftet om autonomi blev imidlertid ikke opfyldt, for tværtimod er der sket det, at statsstyringen er øget (senest i form af fremdriftsreformen og ønsket om nye bevillingssystemer til erstatning af taxametersystemet).

"Men graden af autonomi er altid til forhandling, for såvel bestyrelsesformændene, rektorater som uni-befolkningen kan med deres markeringer være med til at begrænse den statslige indblanding", siger professoren.

Men ellers er hendes overordnede vurdering af plus-minusser, at Uni-Lovens

- uni-netværk med edderkoppe-spind (s.16)

- ranking af de mest netværkende (s.22).

reformer på organisatorisk niveau har været en gevinst, fordi den har givet dynamik og forandringsvilje i det system, der tidligere var trægt:

”Men på den anden side har centraliseringen af beslutningsmagten og Akademiens reducerede medbestemmelse påvirket forskernes engagement i helheden. Og mest bekymrende er, at den nye ledelsesmodel er yderst sårbar – der er fleksibilitet til at lede på flere måder, og det gøres ikke lige godt alle steder. En god udformning kræver ledere, som har forståelse for universitetets 'dna' med vilje til at lytte og evne at engagere medarbejderne. Og så skal de kunne tolke og realisere eksterne styringsinitiativer på en meningsfuld måde”.

Checks and balances

”Det interessante ved netværket er på en måde, hvad man kun kan ane, fx ved tillidsfolkens høje position. Godt nok afspejler netværket et hierarkisk styrings-system, symboliseret ved de eksterne bestyrelsesformænd i toppen. Men det afspejler samtidig et forhandlingsystem mellem ledelse og det kollegiale Akademi, når tillidsfolk er relativt højt positioneret; selv om det godt nok er et ulige system, fordi ledelsen altid kan trække ledelseskortet”, siger professor Hanne Foss Hansen.

”I et akademisk system vil der altid skulle være en slags 'checks and balances', hvor topledelsen er afhængig af en form for legitimitet og troværdighed nedad. Dermed er sager hele tiden til forhandling, og hvis den kollegiale utilfredshed er for stor og der etableres modstand eller modmagt, så må ledelsen justere. Det kan således variere en del, hvor meget lederne agerer gatekeepere for indflydelse; fx hvor meget medindflydelse institutlederne åbner op for i dagligdagen. Men manglende balance kan i værste fald føre til så stor utilfredshed nedad, at det til sidst eksploderer i drastiske ting, som det senest er sket i AUs krise med tilbageføring af strukturen, i fyringer af rektorer på CBS og RUC m.m. Og der er utvivlsomt sket flere justeringer og korrektioner, end vi kender i offentligheden.”

”I forskerverdenen er netværk sindssygt vigtige for os og for at få noget til at ske. Vi er direkte og indirekte afhængige af, hvem der sidder hvor, når der prioriteres og bevilges penge. Og i de enkelte miljøer kender vi hinanden”, siger **seniorforsker Mads P. Sørensen**, som er ekspert i forskning på AUs Center for Forskningsanalyse. Han har blandt andet forsket i danske uni-forskeres frihedsrammer efter Uni-Loven 2003 og efter fusionerne 2007.

Han konkluderede, at der har været en bevægelse hen mod, at uni'erne bliver til "servicevirksomheder", som skal være relevante og nyttige for samfundets produktivitet og velstand. Men foreløbig er det kun realiseret strategisk noget af vejen som et "konkurrence-universitet", nemlig som et politisk instrument til gøre uni'erne til den målrettede servicevirksomhed i konkurrencestatens tjeneste.

“ For menige forskere er der også et helt andet netværk, som er vigtigt og som er meget mere uformelt: 'det nye usynlige college' ...
Seniorforsker Mads P. Sørensen

Topstyring under forventning om ...

Reformprocessen har på den ene side potentielt givet uni'erne større autonomi til at styre egne forhold, men kun ud fra politikeres og beslutningstageres forventning om, at uni-ledelserne bruger autonomien på en bestemt måde. Man bliver sat fri i statens tjeneste. Og som led i den større selvstyre blev ledelsen "effektiviseret", så de blev udpeget og fik store magtbeføjelser.

”Og FORSKERforums netværk afspejler jo groft sagt Uni-Lovens struktur og hierarki: Rektor, (bestyrelsesformænd), dekaner, institutledere osv. Edderkoppespindet og personlistens rangering fortæller derfor ikke noget, som vi ikke vidste i forvejen. Navnene svarer til positionerne med rektorer i fortættede indercirkler, som så forgrener sig udad til dekaner og institutledere osv. Og omvendt afspejler netværket – og strukturen bag – også, at den akademiske medbestemmelse til

det videnskabelige personale er stærkt begrænset. De frihedsgrader – som traditionelt har været en del af universiteternes selvstyre – eksisterer kun i begrænset omfang på de lavere niveauer i dette meget hierarkiske system”, siger seniorforskeren.

Relationer, vi ikke ser

Det styrende bagved er selvfølgelig økonomien, som primært udløses af det politiske niveau. Men inden for den økonomiske ramme er det så de interne uni-topfolk, som prioriterer og beslutter.

”Der foregår selvfølgelig en masse forhandlinger og prioriteringer blandt disse netværkspersoner, men mange beslutninger kan også være taget på forhånd uden for dette netværk. Det er ikke for at forklejne topnetværkets formelle magt, men de administrerer under nogle rammer, som jo er givet andre steder fra”.

”Edderkoppespindet og personlistens rangering fortæller derfor ikke noget, som vi ikke vidste i forvejen. Navnene svarer til positionerne med rektorer i fortættede indercirkler som så forgrener sig udad til dekaner og institutledere osv. Men et netværk peger også altid ud, så der er relationer, vi ikke ser”

I analysen af sådanne netværk synes seniorforskeren, at det også er vigtigt at reflektere, at der i det interne hierarki kan være undercentre for edderkoppespindel og for magtudøvelse:

”Formelt har rektor jo beslutningsmyndigheden. Men der kan være områder med stor formel eller uformel autonomi. For menige forskere er den nærmeste netværksperson med formel magt selvfølgelig institutlederen. Men der er også et helt andet netværk, som er vigtigt og som er meget mere uformelt: Det globale netværk i det, Caroline Wagner har kaldt 'det nye usynlige college', som alle forskere er en del af. Dette netværk er baseret på forskningsrelationer, publikationer, samarbejder, komiteer, konferencer osv. – og det netværk afspejler sig slet ikke i Uni-netværket her”.

Uni-netværk: Er der nogen du kender?

- så har du potentielt mulighed for at få indflydelse ...

FORSKERforums personnetværk er en liste over de 210 personer, som har mere end en formel post i uni-systemet. Her er de rangeret 1-211 oplistet efter hvem der er de største netværkere og så er det anført bagefter, hvor gode personen er som brobygger.

FLEST NETVÆRK: Nedenfor er de enkelte rangeret efter, hvem der har flest netværkskontakter målt på, hvor mange personer, de når ud til i andet led. Her måles på personernes egne forbindelser plus deres kontakters forbindelser. Ikke overraskende topper KU-rector Ralf Hemmingsen – chefen for det største uni – den med højest netværks-reach af alle.

MEST BROBYGGER. Ud for hver af personerne er anført et tal, som markerer deres ranking målt på et andet parameter, nemlig hvor god en brobygger, personen er. Det måler between-ness, dvs. hvordan personen kan være den bedste relation til at nå (langt ud) til andre (organer) i spindelvævet. Også her topper Ralf Hemmingsen, men nogle højdespringer skiller sig ud. Mens departementchef Agnete Gersing således kun er nr. 174 i uniernes generelle netværk, så er hun nr. 7 som brobygger, for hun knytter forbindelse til sine embedsmænd (som er registreret i ministerielle arbejdsgrupper). Og mens DIs forskningslobbyist Charlotte Rønhof er nr. 69 i sine forbindelser, så er hun nr. 40 som brobygger. Og mens den mest magtfulde i forskningsfondenes magtnetværk, Innovationsfondens formand Jens Maaløe, kun er nr. 156 på netværkslisten, så kravler han op som nr. 81 som brobygger.

Netværk registrerer positioner – ikke magt

IKKE MAGT-NETVÆRK. Registreringen af personer i dette netværk er baseret på, at de indtager positioner i formelle organer, uden at disse organer nødvendigvis udøver magt / har magtbeføjelser / beslutningskompetencer. Typisk gælder det for samarbejdsorganer, hvor de ansatte er formelt repræsenteret eller for aftagerpaneler / repræsentantskaber, som er rådgivende organer.

FORMELLE NETVÆRK. Netværket har registreret medlemmer af formelle og kendte organer, ikke de personlige eller private netværk, som personerne kan indgå i.

Rektorer i top – og tillidsfolk

De mest netværkene er ikke overraskende grupperet omkring de otte universiteter, og omkring rektorerne. De enkelte universiteters individer klynger sig typisk omkring hinanden.

Ikke overraskende er alle rektorerne rangeret i TOP20 (**GRØNNE nr. 1, 2, 3, 4, 9, 12, 19, 20**).

Heller ikke overraskende at KUs prorektor er nr. 5 på listen og overhaler rektorer.

Og det er slet ikke overraskende at tunge dekaner fra KU, Aarhus, DTU; SDU er i TOP50 (dekaner i **LYSEBLÅ**).

Noget overraskende rangerer KUs fællestillidsfolk helt i toppen (**GULE: KUs to er nr. 7, DTUs er nr. 51 og SDUs nr. 57, mens AUs er uregistreret**). Men høj placering skal ikke forveksles med høj magt. Tillidsfolkene høje ranking skyldes, at de belønnes i denne netværksmodel ved at indgå i diverse formelle samarbejdsorganer, som i praksis ikke har magtbeføjelser.

Overraskelse: Bestyrelsesformænd

En stor overraskelse – igen vurderet ud fra deres magtbeføjelser – er, at bestyrelsesformænd lander længere nede på listen (**RØDE nr. 34, 37, 53, 55, 59, 67**). De er formelt uniernes øverste, men når de lander nede på netværks-registreringen skyldes det simpelthen, at bestyrelsesformænds har et svagt internt netværk ud over kontakten til rektoratet. De har ingen kontakt til dekaner eller menige - til gengæld står de så for betydningsfulde netværk til Folketingets uddannelsesudvalg (eller minister, som dog ikke er registreret her, fordi eks-minister Esben Lunde Larsen ingen formelle møder holdt med rektorater / bestyrelsesformænd).

Endelig er der fremhævet nogle enkelte sjove og skæve i netværket. Enkelte kendte (magt-) aktører eller kendisser er markeret med **BLÅT**: Nr. 69. er DIs forskningslobbyist Charlotte Rønhof. Nr. 122 er fmd. for Carlsbergfondet Flemming Besenbacher. Nr. 129 er formanden for Innovationsfonden Jens Maaløe. Nr. 142 er økonomiprofessor Nina Smith. Nr. 154 den nye departementschef Agnete Gersing.

	Reach rank	Betweenness
1	Ralf Peter Hemmingsen	1
2	Anders Overgaard Bjarklev	2
3	Brian Bech Nielsen	3
4	Per Michael Johansen	4
5,5	Thomas Bjørnholm	11
5,5	Ulla Margrethe Wewer	13
7,5	Joan Sonne Lykkeaa	22,5
7,5	Leif Søndergaard	22,5
9,5	Hanne Leth Andersen	6
9,5	Jesper Olesen	10
12	Henrik Dam	5
12	John Renner Hansen	14
12	Peter Lauritzen	7
12	Troels Østergaard Sørensen	12
14	Ulf Hedetoft	15
15	Allan Flyvbjerg	18
16,5	Kirsten Busch Nielsen	16
16,5	Clas Nylandsted Andersen	27
18	Jacob Graff Nielsen	17
19,5	Per Holten-Andersen	8
19,5	Mads Tofte	9
21,5	Thorkild Kofoed Æ Rø	19
21,5	Eskild Holm Nielsen	20
24,5	Lars Hvilsted Rasmussen	21
24,5	Martin Bayer	24
24,5	Thorkild Engell Jensen	30
24,5	Kim Lind Larsen	35
28	Lars Aagaard	35
28	Søren F Eriksen	35
28	Berit Eika	25
30	Thomas Pallesen	26
31	Bertha P. Beck Mortensen	39
32	Niels Christian Nielsen	28
33	Charlotte Levin Pedersen	54
34,5	Nils Chr. Strandberg Pedersen	37
34,5	Hanne Løngreen	38
37	Johnny Laursen	29
37	Peter Schütze	64
37	Bente Kjærgård	56
41	Antonino Castrone	32
41	Henrik Halkier	32
41	Rasmus Antoft	32
43,5	Martin Philip Bendsøe	43
43,5	Nikolaj Malchow-Møller	40
46	Claus Nielsen	44
46	Mogens Rysholt Poulsen	48
46	Simon Torp	42
46	Bjarne Graabech Sørensen	46
49	Henrik Bindsløv	46
49	Karen Heebøll	46
49	Erik Bisgaard Madsen	51
51,5	Peter Szabo	50
51,5	Erik Jacobsen	63
53,5	Per Falholt	53
53,5	Michael Christiansen	52

REGISTER OVER DE 210 MEST NETVÆRKENDE PERSONER I UNI-VERDENEN

Reach rank	Betweenness	Reach rank	Betweenness	Reach rank	Betweenness
56	Arne Skov Andersen	65	114,5	Anders Siig Andersen	95
57,5	Bodil Kjærsgaard	58,5	114,5	Annemarie Thuri Kristensen	110
57,5	Jørgen Chr. Bang	58,5	114,5	Birte Obel	121
59,5	Lars Nørby Johansen	61	114,5	Hermod Ringgaard	97
59,5	Peter Møllgaard	41	114,5	Jørgen Ole Bærenholdt	98,5
61,5	Niels Axel Nielsen	62	114,5	Martin Zachariasen	89
61,5	Ole Skøtt	57	114,5	Peter Kragelund	98,5
64,5	Carsten Eckhart Thomsen	55	114,5	Steen Riisgaard	90
64,5	Jan Molin	49	119	Janus Hansen	114
64,5	Morten Andersen Linnet	68	122,5	Claus Kastberg Nielsen	122
64,5	Peter Jonasson Pedersen	66	122,5	Flemming Besenbacher	166
67	Lars Bonderup Bjørn	60	122,5	Jens Juul Rasmussen	101
68	Sven Frøkjær	67	122,5	Kaare Christensen	160
69	Charlotte Rønhof	69	122,5	Marianne Zibrantzen	117
70,5	Kurt Nielsen	81	122,5	Stig P. Christensen	161
70,5	Lisbeth Thyge Frandsen	73	129,5	Anne Mette Mørcke	137
72	Morten Pejrup	72	129,5	Jens Maaløe	156
73	Lykke Friis	70	129,5	Jørgen Frøkiær	128
74	Birthe Høgh	75	129,5	Minik Thorleif Rosing	162
76	Erling Hansen Duus	76	129,5	Peter Blume	91
76	Julie Sommerlund	86	129,5	Sara Sayk	158,5
76	Mette Wier	77	129,5	Sarah Gade Hansen	158,5
78	Maja Horst	87	129,5	Susanne S. Pedersen	164
79	Anja Boisen	115	134	Søren-Peter Fuchs Olesen	173
80,5	Henrik Palmer Olsen	92	137	Birthe Friis Mortensen	135
80,5	Nils Holger Petersen	93	137	Charlotte Ringsted	125
82,5	Henrik Saxild	94	137	Johnny Fredericia	154
82,5	Mads Skipper	96	137	Karsten Dybvad	142
85	Carsten Selch Jensen	79	137	Signild Vallgård	123
85	Jeppe Emmersen	106,5	142	Henrik Leonhardt	108
85	Line Maj Jensen	106,5	142	Lars Hedal	140
87,5	Annette Toft	88	142	Lars Tylvad Andersen	140
87,5	Susanne Bødker	78	142	Nina Smith	172
90,5	Birgitte Brinch Madsen	113	142	Steen Bang Larsen	140
90,5	Birgitte Skadhauge	105	146	Carsten With Thygesen	155
90,5	Claus Jensen	126	146	Henriette Giese	132
90,5	Lars Stemmerik	111	146	Ingrid Stage	145
95,5	Egon Bech Hansen	100	148	Jens Ringsmose	120
95,5	Jane Hvolbæk Nielsen	80	150	David Dreyer Lassen	124
95,5	John Finnich Pedersen	104	150	Henrik Steen Hansen	175
95,5	Kim Torsten Brixen	118	150	Jakob Lave	130
95,5	Mads Krogsgaard Thomsen	71	154,5	Agnete Gersing	174
95,5	Poul Toft Frederiksen	129	154,5	Arne Poulstrup	171
101	Bent Claudi Lassen	112	154,5	Jakob Bigum Lundberg	134
101	Birgitte Faber	84	154,5	Knud Erik Skouby	133
101	Hanne Østergaard Jarmer	82	154,5	Lars Køber	178
101	Jan Andresen Nielsen	84	154,5	Merete Osler	179
101	Stine Jørgensen	84	160,5	Boye Lagerbon	190
104	Henrik Jørgen Andersen	144	160,5	Christian Torp-Pedersen	190
106,5	Birgitte Sloth	102,5	160,5	Jacob Eifer Møller	190
106,5	Christian Schultz	102,5	160,5	Peter Munk Christiansen	127
106,5	Jesper Sand Damtoft	136	160,5	Sten Lyager Nielsen	190
106,5	Peter Gæmelke	74	160,5	Svend Eggert Jensen	190
109,5	Birgitte Nauntofte	119	166	Anne Kaltoft	195
109,5	Jens Nørsgaard Oddershede	116	166	Christina Breddam	143
166	Jan Guldager Jørgensen	157	166	Jørn Olsen	167
166	Mette Kjølby	138	166	Mette Kjølby	138
169	Jens Blom-Hansen	131	169	Jens Blom-Hansen	131
171,5	Jørgen Huno Rasmussen	146	171,5	Jørgen Huno Rasmussen	146
171,5	Kim Høgh	196	171,5	Kim Høgh	196
171,5	Lars Andersen	163	171,5	Lars Andersen	163
171,5	Sten Scheibye	169	171,5	Sten Scheibye	169
176	Alex Klinge	109	176	Alex Klinge	109
176	Christian Liebing	199	176	Christian Liebing	199
176	Mikkel Leihardt	198	176	Mikkel Leihardt	198
176	Palle Høy Jakobsen	170	176	Palle Høy Jakobsen	170
176	Søren Kyhl	168	176	Søren Kyhl	168
182	Anders Hjulmand	149,5	182	Anders Hjulmand	149,5
182	Anya Eskildsen	149,5	182	Anya Eskildsen	149,5
182	Carsten Jensen 5100	186	182	Carsten Jensen 5100	186
182	Claus Wistoft	149,5	182	Claus Wistoft	149,5
182	Ida Sofie Jensen	149,5	182	Ida Sofie Jensen	149,5
182	Jesper Hjulmand	149,5	182	Jesper Hjulmand	149,5
182	Ulrik Salmonsens	149,5	182	Ulrik Salmonsens	149,5
186	René La Cour Sell	165	186	René La Cour Sell	165
189	Allan Baumann	182	189	Allan Baumann	182
189	Anne Lise Middelboe	193	189	Anne Lise Middelboe	193
189	Camilla Wang	182	189	Camilla Wang	182
189	Dorte Steenberg	182	189	Dorte Steenberg	182
189	Lotte Jensen	153	189	Lotte Jensen	153
196,5	Anne Katrine Bojsen	206	196,5	Anne Katrine Bojsen	206
196,5	Bjarke Lind	202,5	196,5	Bjarke Lind	202,5
196,5	Jens Storm	208,5	196,5	Jens Storm	208,5
196,5	Linda Kirketoft Hansen	206	196,5	Linda Kirketoft Hansen	206
196,5	Maria Schack Vindum	208,5	196,5	Maria Schack Vindum	208,5
196,5	Marianne Holmer	177	196,5	Marianne Holmer	177
196,5	Niels R. Korsby	202,5	196,5	Niels R. Korsby	202,5
196,5	Nils Agerhus	210	196,5	Nils Agerhus	210
196,5	Peder Michael Sørensen	206	196,5	Peder Michael Sørensen	206
196,5	Thomas V. L. Pedersen	204	196,5	Thomas V. L. Pedersen	204
202,5	Jørgen Clausen	180	202,5	Jørgen Clausen	180
202,5	Naja Hulvej Rod	176	202,5	Naja Hulvej Rod	176
204	Gitte Møldrup Nielsen	194	204	Gitte Møldrup Nielsen	194
205	Jesper Højberg Christensen	184	205	Jesper Højberg Christensen	184
206	Peter Gundelach	187	206	Peter Gundelach	187
207	Torben Magnus Andersen	197	207	Torben Magnus Andersen	197
208	Carsten Claussen	185	208	Carsten Claussen	185
209	Per Lindegaard Hjorth	200	209	Per Lindegaard Hjorth	200
210	Keld Nielsen	201	210	Keld Nielsen	201

GYLLEGATE: Sektorforskere fik mundkurv

Lovforslag blev fremsat 22. december, men tavshedsklausul i AUs kontrakt betød, at forskerne først måtte udtale sig 1. februar

Professor Jørgen E. Olesen er kendt som en redelig og ligefrem forsker med høj personlig integritet. Men han var lang i spytet om AUs myndighedsbetjening, men det havde helt særlige grunde. Han var nemlig blokeret af tavshedsklausuler:

- Selv om AUs rapportering om baseline blev afleveret 1. december og
- dens relaterede lovforslag om Landbrugspakken blev fremlagt og sendt i høring 22. dec.
- så havde AUs ledelse underskrevet en kontrakt, som betød, at han ikke måtte fortælle om rapporteringen og udtale sig fagligt om pakken før 1. februar.

Og kontrakten pålagde tilmed forskerne tavshedspligt om tavshedsklausulerne.

Men professor Olesen var ked af tavshedsklausulen, fortalte han til DRs Orientering i begyndelsen af april, for så var debatten og lovbehandlingen om Landbrugspakken måske forløbet anderledes. Så kunne lovgiverne fx have skærpet opmærksomheden på at foretage yderligere tiltag til at mindske udledningen af kvælstof.

Med tavshedsklausulen gav Regeringen gav forskerne mundkurv på. Landets fremmeste eksperter på kvælstof og vandmiljø betød, at kunne kommentere sagen en måned efter, at lovforslaget var blevet fremsat og Folketingets partier havde krav på deres baggrundviden. Forskerne kunne ikke fortælle Folketinget, at det var forkert, når Miljørapporten foregav at bygge på AU-forskernes data og forudsætninger, hvor centrale dele af disse i virkeligheden var bearbejdnings / manipulationer lavet af ministeriets embedsmænd.

AUs forskere udtalte sig – efter 1. februar

Det var professor Olesens projektleder, som nogle dage efter 1. febr., hvor tavshedsklausulen var ophævet, startede, hvad der blev til Gyllegate. På FORSKERforum spørgsmål om, hvem der ophavsmænd til nogle helt konkrete tal i rapporten, svarede **AU-chefkonsulent Poul Nordemann Jensen**: ”Tallene er nye for mig. Vi

ved ikke, hvordan de er fremkommet, og hvem der er kilden. De stammer ikke fra vores rapportering ‘baseline-2021’.

Og tre dage efter gentog andre forskere bag baseline-tallene det samme ukendskab over for BERLINGSKE – og senere optrådte forskerne så ved den berømte høring i Folketinget.

Men nu fortæller Jørgen E. Olesen, at han var ked af, at tavshedsklausulen begrænsede hans mulighed for at formidle sine forskningsresultater: ”I siger som denne burde vi kunne ud med vores resultater på et tidligere tidspunkt. Det ville øge transparensen i hele processen og måske også sikre, der er en lidt højere grad af demokratisk indsigt” sagde han til P1-Orientering. Og universitetet og ministeriet bør blive enige om nogle andre retningslinjer i kontrakter (LYT HER)

Heine Andersen: Forskning efter andre spilleregler

Professor em. Heine Andersen – som har analyseret AUs rolle i Gyllegate – siger, at oplysningerne om tavshedsklausulen bekræfter hans fremstilling af, at forskerne blev sat i umulige dilemmaer:

”Klausulen forhindrede AU-forskerne i at protestere over at blive misbrugte, så de blev part i ’politisering’. Det problem udspringer af, at AUs ledelse accepterede en kontrakt med tavshedsklausuler, som underminerede deres forskeres frihedsgrader og eksperter ’ytringspligt’. Det efterlader indtryk af, at der fortsat hersker en særlig kultur i ’sektorforskningen’, hvor det er almindelig praksis at ’forhandle forskning’ med opdragsgiver og ikke at obstruere ved at stille for kritiske spørgsmål”, forklarer Heine Andersen.

”Uni-ledelserne – ikke bare AUs – har

et generelt problem med deres ’sektorforskning’. Men dilemmaerne er et ømt punkt for ledelserne; det er mit indtryk, at ledelserne – fordi man er økonomisk afhængig af myndigheden – opfatter ’myndighedsbetjeningen’ som noget med egne spilleregler, hvor man såvidt muligt følger opdragsgiveren, og hvor man ikke er særligt principfaste i at overholde universitetets regler for forskningsfrihed m.m.”

Ministeriet lover ændret kontrakt-formulering

Efter at sagen om tavshedsklausuler m.m. kom ud i pressen indrømmede Miljøministeriet indrømmer så over for Heine Andersen – som har spurgt til status siden 2013 - at kontrakterne var i strid med forvaltningsloven. Det var således ikke lovligt, når AUs miljøforskere blev kontraktligt bundet af tavshedsklausuler, og tilmed fik mundkurv på om dette tavshedsplæg.

I svaret anføres, at det var i strid med forvaltningsloven, når alt i relation til forskernes rapportering var tavshedsbelagte. I stedet foreslår ministeriet som en ny kontraktformulering, hvor kun det som myndigheden udtrykkeligt har påført betegnelsen ’FORTROLIG’ er tavshedsklausuleret.

Hvad det så nærmere betyder, var det ikke været muligt for DR-Orientering at få ministeriet til at afklare.

SDU-juraprofessor Sten Schaumburg-Müller mente dog ikke, at ministeriets nye formulering blokerer dem fra at hemmeligholde. FORTROLIG-stempler kan nemlig ikke bruges vilkårligt, men skal have specifikke begrundelser, jf. forvaltningsloven.

'Snakket med Kurt ...

Korrespondance afslører, at AU-prodekan ikke beskyttede sine forskere, men sendte dem ud i nye forhandlinger med embedsmænd

"Kære Michael

Har snakket med Kurt

Foreslår, at I sender dem følgende

spørgsmål: ..."

Ovenstående e-mail stammer fra aktindsigt i Gyllegate. Det ligner en rimelig kammeratlig og uskyldig korrespondance, men er det langtfra, når der kommer aktører på, og den sættes i sammenhæng.

I e-mailen dikterer Miljøministeriets tovholder på lovforslaget om Landbrugs-pakken, kontorchef Morten Ejrnæs, en underordnet i NaturErhvervsstyrelsen, at denne skal stille et bestemt forslag med en bestemt ordlyd til 'sektorforskerne' i Aarhus.

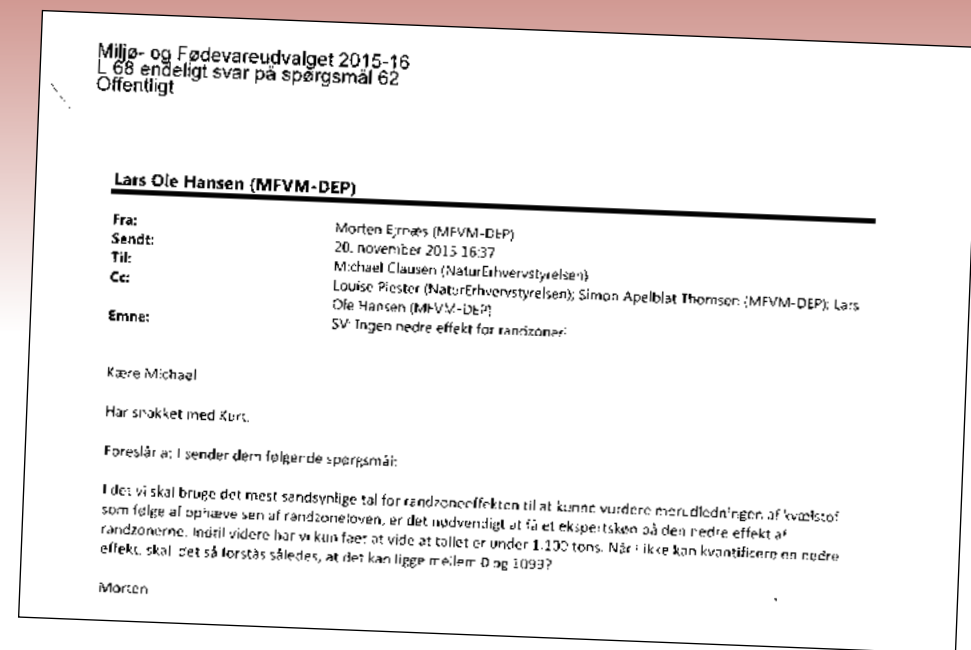
Han har ringet og "snakket" med AU-prodekan Kurt Nielsen, som har særligt ansvar for AUs myndighedsbetjening. Det er altså de to højest rangerede i hver sin organisation – som dog ikke er direkte involveret i den faglige rapportering – som har "snakket sammen".

E-mailen afslører igen det giftige miljø, som AUs forskere blev sendt ud i i Gyllegate.

Heine Andersen: En forhandlingskultur

Hertil siger professor Heine Andersen, som har fulgt AUs rolle i Gyllegate: "Det er svært at læse e-mailen som andet end at de to nærmest har aftalt, at ministeriet/styrelsen nu stiller et konkret spørgsmål, og at prodekanen så har stillet i udsigt, at forskerne nok skal besvare det. De to ledere har 'snakket' sammen for at 'finde en løsning' på problemet med, at ministeriet gerne vil have nogle bestemte data frem, som AUs menige forskere tilsyneladende har været modvillige overfor at besvare", siger han.

"E-mailen afslører en forhandlingskultur omkring myndighedsbetjening snarere end omhu med at værne om uafhængighed. Og i sammenhæng med tavsheds-klausuler og bevillingsklemmer vidner det også om, hvor svært AUs ledelse har haft ved at fastholde deres forskeres autonomi

og forskningsfrihed. Det risikerer at skade fagligheden og troværdigheden".

Forhistorien: De menige forskere afviste pres

Hvad der ikke fremgår af denne mail er, at forud er gået et forløb, hvor embedsmændene i NaturErhvervsstyrelsen igennem længere tid har prøvet at presse AUs forskere til afgive et fagligt skøn på nedre effekt af randzoner.

Men forgæves. Projektleder Poul Nordemann og professor Jørgen E. Olesen havde nægtet, afrapporterede specialkonsulenten fra styrelsen videre til departementets kontorchef: "**Svaret var kort og klart. AU kan IKKE komme med et nedre skøn på baggrund af en ekspertvurdering ... Der mangler simpelthen forudsætninger og skøn, at bygge regnestykket af**" (mail 13.11).

Men det var altså denne melding fra de menige forskere, som kontorchefen syv dage senere prøver at omgøre ved at gribe telefonen og ringe til prodekan Kurt Nielsen – formentlig så denne kan lægge pres på forskerne, når de fik præsenteret spørgsmålet. Hvorefter kontorchefen såmænd stiller forslag om, at embedsmændene i styrelsen igen prøver at presse AUs forskere til at afgive et nedre skøn.

Prodekanen dækkede tilsyneladende ikke sine forskere af ved at afvise yderligere spørgsmål, for det er svært at læse e-mailen på anden måde, end at kontorchefen havde fået opbakning til (på ny) at spørge til et nedre skøn.

Prodekanen: Henviste bare til forskerne

Konfronteret med korrespondancen indrømmer prodekan Kurt Nielsen, at det "formodentlig" er ham, der er den kammeratlige "Kurt" i mailen.

Men hvad talte prodekanen og Ministeriets ansvarlige embedsmand på sagen om?

"Jeg henviste til, at faglige spørgsmål skal rettes til forskerne", svarer Kurt Nielsen kort (pr. e-mail).

Men af e-mailen fremstår det, som om Ejrnæs' spørgsmål er stillet med din billigelse – hvorfor sagde prodekanen ikke bare, at forskerne allerede havde afvist at afgive et nedre skøn?

"Jeg indgik ikke i en drøftelse omkring formulering af et konkret spørgsmål til forskerne, men henviste alene til, at spørgsmål af faglig karakter skal rettes til universitetets forskere".

Men er det en helt normal procedure/forhandlingsform i myndighedsbetjeningen, at mens AUs menige forskere udreder data i en stresset periode i november, at der så bliver forhandlet mellem overchefer?

"Nej, det er ikke normal procedure på Aarhus Universitet og det er heller ikke sket i den foreliggende sag", svarer prodekanen uden dog at oplyse, hvad de to så snakkede om.

Heine Andersen undrer sig: "Kontorchefen i ministeriet har aktivt ringet til prodekanen. Men hvad drøftede de så, hvis de ikke talte om det konkrete problem og om, hvordan det skulle løses? Men mest påfaldende er da, at prodekanen ikke afviste kontorchefens pres, men sendte presset til videre foranstaltning hos sine menige forskere. Ledelsen har efter universitetsloven pligt til at værne om forskningsfriheden. Man skulle mene, at det i dette tilfælde ville indebære, at prodekanen bakkede forskerne op om de faglige vurderinger, de allerede havde fremsat..."

Venstre pressede embedsmænd

- som pressede forskere. Men da forskerne ikke ville levere bestillingsdata, konstruerede embedsmændene så nogle, som de foregav stammede fra AU ...

Miljøministeriets embedsmænd blev sat under stort pres fra magtfulde Venstreministre om at skrue en landbrugspakke sammen, som var maksimalt gunstig for landbrugserhvervet og som kunne lynvedtages, så bønderne kunne sprede mere kvælstof fra 1. marts i år. Embedsmændene fik derfor meget travlt med at skrue passende miljødata sammen i oktober – december sidste år.

Og de pressede embedsmænd sendte så presset videre til AUs sektorforskere ved at insistere på, at disse skulle producere data, der kunne støtte minister Eva Kjers landbrugspakke. Det førte til presforløb, hvor AU-forskerne til sidst måtte afvise at blive misbrugt ved fx at svare, at der var grænser for ”*hvor useriøse spørgsmål, jeg vil svare på*”.

Men da det ikke lykkedes embedsmændene at få forskerne til at fremstille og legitimere bestemte bestillingsdata, løste embedsmændene problemet ved at fremstille Miljørapporten, så det fremstod som om AUs forskere stod bag data og antagelser - men hvor centrale data faktisk var konstrueret af embedsmændene selv.

Og da AUs forskere indtil 1. februar var blokeret af tavshedsklausuler, kunne de ikke protestere...

Kafkask ansvarsfralæggelse

Oveni var Miljørapportens forfattere gjort anonyme. Og mistanken om uskøn manipulation – som embedsmænd helst ikke vil have deres navn forbundet med – er vokset i takt med, at Miljøministeriet efterfølgende prøver at skjule ansvaret. Først ville ministeriet ikke ud med navne på de fagligt kyndige og ansvarlige, da **gylle.dk** bad om aktindsigt. Selv om forvaltningsloven siger, at embedsmænd ikke er anonyme, kollektiviserede ministeriet ansvaret – i nogle kafkaske formuleringer:

“*Under hensyn til den kollektive proces, som udarbejdelse af en rapport som den foreliggende er, finder styrelserne, at det ikke giver mening at tale om “forfattere” i traditionel forstand. Der vil i en sådan tilblivelsesproces f.eks. ofte være tale om, at én skriver ned, hvad en anden har sagt, uden at det bliver dokumenteret, hvem der sagde det, som bliver*

“

Når embedsmænd således handler efter ordre ovenfra, er det næsten ikke muligt at overskride reglerne

Jesper Thynell

skrevet ned. Oplysning af navnet på den medarbejder, der udførte skrivarbejdet, ville derfor ikke give et retvisende billede af, hvem der faktisk stod bag den pågældende tekst”.

Efter gentagne anmodninger fik gylle.dk endelig udleveret en formel liste over 14 kontorchefer, som angiveligt skulle være de fagligt ansvarlige og tilmed ligestillede i ansvar. Og hvis den liste er retvisende, så blev AUs forskere sat under pres af embedsmænd uden miljøfaglige kompetencer: 6 af kontorcheferne er jurister (cand. jur) og 5 er politologer (cand. scient. pol). De tre sidste har miljømæssig fagkundskab hhv. som eks-amtsbiolog (cand.scient), som biokemiker (cand. scient) og som civilingeniør.

Jesper Thynell: Embedsmænd på bunden mission

Journalist **Jesper Thynell** – som har forsket i embedsmandsetik og sammenfattet sine observationer i ”Mørkelygten” – vurderer imidlertid ikke, at embedsmændene i Gyllegate har handlet i strid med deres forpligtelser, da de lagde pres på forskere, og da de var ophavsmænd til uklare formuleringer i Miljørapporten.

Reglerne for embedsmænds adfærd er meget rummelige, forklarer Thynell:

“Når embedsmænd således handler efter ordre ovenfra, er det næsten ikke muligt at overskride reglerne. Selvom de f.eks. skulle have presset på for at forskerne skulle bruge bestemte opgørelsesmetoder eller udlægninger af data, eller de har placeret advarsler længere inde i teksten, så har de jo ikke medvirket til at fremstille noget, som er ’klart usandt’. Heller ikke selv om forligspartier i praksis kan være blevet vildledt af fremstillingen...”

JØ

Landbrugslobby vi

Truer med sagsanlæg mod kvælstoffet at AUs skal fratages nogle de

Landbrugslobbyer truer nu AUs sektorforskning på bevillingerne – herunder de 121 mio. fra Fødevarerministeriet – ved at anklage forskerne for at give upassende myndighedsrådgivning. Den mest stuerene landbrugslobby i **Landbrug & Fødevarer** mener for eksempel ikke, at AUs forskere er tilpas nuancerede, og man ”savner pluralisme i forskningsverdenen”.

Og de meget lidt stuerene i den ekstremistiske lobby omkring **Bæredygtigt Landbrug** kræver et opgør med ”forskerens monopol-situation”. De syv forskere i Folketinget diskuterede regnemetoder i stedet for resultater: ”Så kan man ikke undgå at tænke, at de forskere politiserer”, mener formand Flemming Fuglede Jørgensen. Og så varsler Bæredygtigt Landbrug, at man er i gang med at gennemgå alle uni-eksperternes udsagn med henblik på at finde ”fejlagtige udsagn” – og finder man noget, så truer man med sagsanlæg mod de kritiske forskere.

Og det er ikke tomme ord, for ekstremisterne er kendte for at sagsøge og retsforfølge deres opponenter, også i egentlige politiske debatter – selv om formanden har et letfærdigt forhold til fakta og data, har DRs DETEKTOR fx afsløret.

Venstres ordfører: Forskning er ‘partsindlæg’

Og nok er Bæredygtigt Landbrug ekstremister, men de har magtfulde politiske venner.

Som minister lod Eva Kjer Hansen (V) ekstremisterne være ghostwritere på et ministerielt kommissorium. Og det er også en kendt sag, at superliberalisterne i Liberal Alliance har omfavnet ekstremisterne; deres landbrugsordfører Mette Bock omfavner ekstremisterne.

Og netop **Mette Bock (LA)** – tidligere prorektor på netop Aarhus Universitet – er meget kontant i truslen om at udlicitere AUs millioner: ”*Det bør vi konkurrenceudsætte. En række af de opgaver kan lige så godt varetages af private virksomheder, både i forbindelse med lovpakker og i forbindelse med myndighedskontrol*”. Og

il straffe forskere

forskere. Og får politisk opbakning til, 121 mio. fra Miljøministeriet

Mette Boch har heller ikke noget imod, at landbrugslobbyens videnscenter SEGES får overdraget nogle af de 'myndighedsopgaver', som nu ligger hos AU.

Den mest interessante markering kommer fra regeringspartiet **Venstres ordfører Jacob Ellemann Jensen**, som noget opsigtsvækkende erklærer, at forskeres bidrag ikke har særstatus som uafhængige. Det er partsindlæg på linje med alle andres indlæg: "Der har været rigtig mange partsindlæg i debatten om landbrugspakken – og man må også betragte forskernes udlægning som et partsindlæg", siger han og tilføjer så truende: "Det kan godt være, at vi skal overveje, hvem man lytter hvor meget til".

AU ikke belønnet for at være artige

Professor Heine Andersens analyse af AUs rolle i Gyllegate konstaterer, at AUs ledelse har indgået alt for mange kompromiser. AUs ledere for 'sektorforskningen' gik alt for langt ved at underskrive kontrakter med tavsheds klausuler. Og det havde ikke noget med uni-forskning at gøre, når 'sektorforskere' skulle 'forhandle' deres forskningsresultater med embedsmænd.

Konkret sad AUs ledelse imidlertid i en grim klemme, for man tjener 121 mio. kr. årligt på at myndighedsbetjene Miljøministeriet. Så hvis AUs forskere ikke opfører sig hensigtsmæssigt, er den underliggende trussel, at ministeriet bare flytter en del af millionerne over til den private konsulentbranche, fx til COVI. Private firmaer skal nemlig ikke leve op til Uni-lovens bogstav om forskningsfrihed og har ingen problemer med at underskrive tavsheds klausuler m.m.

Men måske får AUs ledelse ikke noget ud af at indskærpe sine forskere at lytte til rekvirenten og bøje sig til det yderste inden for saglighedens grænser, når de magtfolde landbrugslobbyer alligevel får opbakning i Folketinget til, at det måske er en god ide, at noget af AUs 'myndighedsrådgivning' udliciteres...

Hvad har vi lært af Gyllegate?

Af lektor & fællestillidsmand OLAV W. BERTELSEN, AU

Gyllegate blev kolleger sat under pres, og der er blevet sat spørgsmålstegn ved forvaltningen af forskningsfriheden. Og det er ikke en ligegyldig detalje, når en stor del af institutionens aktiviteter er myndighedsbetjening.

Offentligheden får måske aldrig det fulde indblik i embedsmændenes forsøg på at påvirke forskernes resultater, men forløbet omkring landbrugspakken har heldigvis vist, at universitetsforskningens integritet og faglighed i sidste ende ikke er til salg. Jeg lægger især mærke til, at selvom landbrugspakken blev vedtaget på baggrund af kreativ omgang med forskningsresultater i ministeriet, så overlevede den ansvarlige minister ikke.

Dermed har forløbet vist, at det var en rigtig beslutning at lægge sektorforskningen ind under universiteterne. Kollegerne fra den tidligere sektorforskning kan nu frit, kritisk og åbent give deres faglige vurderinger til gavn for samfundet og demokratiet.

Desværre oplever vi også, at stærke politiske og brancheinteresser ikke har forstået, at videnskabeligt produceret viden ikke bare kan tilpasses det økonomisk eller politisk opportune. Ekstremisterne i Bæredygtigt Landbrug har annonceret, at de vil sagsøge de kritiske forskere, og venstres politiske ordfører mener, at forskernes udlægninger er partsindlæg. Denne foragt for objektiv og videnskabeligt frembragt viden ser vi desværre i stigende grad flere steder i verden, og den udgør en reel trussel imod demokratiet.

AUs ledelse har heldigvis stået fast; de har helhjertet og utvetydigt stået bag de grundlæggende principper om åben og uafhængig forskning med høj faglig kvalitet. Rektor Brian Bech Nielsen har gentagne gange sagt, at det er vores pligt som universitetsforskere at være åbne og kritiske – også overfor det, som universitetets rekvirenter i fx ministerierne, bringer frem.

Den frie og uafhængige forskning foregår ikke altid i et interessetomrum. For at få adgang til genstanden for vores forskning er vi ofte nødt til at indgå i forpligtende samarbejder hvor også aftaler om fortrolighed i en vis periode indgår, fx i samarbejder med erhvervs virksomheder. Men det er bekymrende, når fortrolighedsbestemmelser

i standardkontrakter begrænser den videnskabelige offentliggørelse af politiske hensyn. Sådanne aftaler er normalt ikke et problem, så længe den videnskabelige publicering ikke forhindres. Alligevel bekymrer det, at der har været uenighed om fortolkningen af fortrolighedsbestemmelserne i den standardkontrakt, der bruges som grundlæggende for en stor del af AUs myndighedsbetjening.

Der er brug for *skærpet åbenhed*, når forskere skal levere viden, der danner grundlag for lovgivning. Denne åbenhed må nødvendigvis gælde al viden, der indgår i det lovforberedende arbejde, uanset om den kommer fra universiteterne, rådgivende ingeniørfirmaer, interesseorganisationer eller andre. Det må ydermere gøres helt klart i de aftaler og kontrakter, der indgås, at forskerne forventes at korrigere regering og embedsmænd offentligt i løbet af processen. Ellers risikerer vi, at forskerne underlægger sig selvcensur.

I nye standardkontrakter må det fremgå helt klart, at ministre og embedsmænd skal holde armslængde til udførelsen af den forskning, de bestiller. Den videnskabelige sandhed må ikke være til politisk forhandling.

Det er først og fremmest et politisk ansvar at sikre reel åbenhed og uafhængighed for universiteternes forskning i almindelighed og myndighedsbetjeningen i særdeleshed. Gerne på så konkret plan, at forskningsfrihed, åbenhed og offentlig kritik gøres til obligatoriske elementer i enhver kontrakt om myndighedsbetjening. Og gerne sådan, at der er tydelig overensstemmelse mellem kontrakter og eksisterende love og regler om forskningsfrihed og ytringsfrihed m.m.

For et universitet, der ikke går på kompromis, er der ingen lette løsninger. Som fællestillidsmand vil jeg fortsat være i dialog med AUs ledelse om, hvordan institutionen bedst muligt følger op på og lærer af Gyllegate. Meget vil komme til at foregå i forholdsvis ubemærket, men det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg har et stærkt ønske om, at vi får klarere rammer, der sikrer myndighedsbetjeningens uafhængighed. Det ønske er jeg overbevist om, at ledelsen deler.

Ringe uni-betingelser gør den præ

Kommerciel forskning lokker postdoc Lykke Sylow, selv om hun foretrækker at arbejde med uafhængig forskning

”De tjener meget mere og arbejder en lille smule mindre. Og de er rigtig glade, for der er høj kvalitet i forskningen og det går hurtigt, for de har penge til at bruge de nyeste analysemetoder.”

Sådan er fortællingerne, som Lykke Sylow hører fra tidligere kolleger, som har forladt universitetet og som nu er ansat i medicinalindustrien. Hun er selv postdoc ved Institut for Idræt og Ernæring på KU, og det er et bevidst valg. Som forsker inden for diabetes-behandling er hun i et felt, hvor det ikke skorter på muligheder i medicinalindustrien. Alligevel har hun foreløbig foretrukket karrieren på universitetet.

”Jeg mener, forskning skal være uafhængig af kommercielle interesser. Derfor vælger jeg universitet. Jeg kan forske i det, jeg gerne vil. Så har jeg også en tæt kontakt til de studerende. Jeg kan godt lide at lære fra mig, og jeg ser forskeren som et link mellem studerende og forskningen,” fortæller hun.

Men for Lykke Sylow bliver det alligevel mere og mere attraktivt at følge efter de kolleger, der har fået private jobs. For sparekniven på universitetsområdet går både ud over de fremtidige jobmuligheder og muligheden for at bedrive god forskning nu og her.

KU med mindre forskningstid og -penge

”I mit projekt bruger jeg penge på at købe mus og antistoffer for at søge effekten af et protein i diabetes. Antistoffer og analyser er dyre, og det betales dels af min egen projektpulje fra Det Frie Forskningsråd, men også fra en fælles pulje på universitetet. Og hvis den pulje skrumper, begrænser det mine muligheder,” siger hun og fortæller også om et planlagt samarbejde med udenlandske partnere, som hun har været nødt til at droppe, efter spareplanen blev lanceret.

Hun kan heller ikke forestille sig andet, end at den store affolkning af personale vil få betydning for forskningsmulighederne.

”Der fratræder 330 på SUND og SCIENCE. Det er rigtig mange. Vi må træde ind og tage mere undervisning, så der bliver simpelthen forsket mindre. Så publicerer vi mindre, og så får vi sværere

“Der er ansættelsesstop, og min bevilling udløber om lidt under et år. Så kan sådan en som mig søge eksterne midler og måske få et projekt på nogle år. Så der er en kæmpe stor jobusikkerhed

Lykke Sylow

ved at søge midler.”

Men står hun ikke med bedre kort på hånden efter fyringerne, der måske åbner op for, at nye, unge forskere kan komme til?

”Det er vist en meget optimistisk udlægning. Der er ansættelsesstop, og min bevilling udløber om lidt under et år. Så kan sådan en som mig søge eksterne midler og måske få et projekt på nogle år. Så der er en kæmpe stor jobusikkerhed. Jeg er i midten af 30'erne, og jeg tror det er de færreste på min alder, der synes, det er sjovt at søge nye midlertidige jobs.”

Unge kvinder står af

Lykke Sylow sidder i Udvalget for køn og ligestilling på SCIENCE, og hun frygter, at særligt unge kvinder som hende selv vil reagere på jobusikkerheden ved simpelthen at give op.

”Det er ærgerligt, for den forrige regering har gjort meget for øget ligestilling. Men når man strammer skruen, og usikkerheden bliver større, kan det godt være, endnu flere kvinder står af den karrierevej. Hvis man har familie og eksempelvis gerne vil købe hus, er det ikke smart at være ansat på korte kontrakter.”

Lykke Sylow forsker i, hvad der gør, at motion tilsyneladende hjælper type 2-diabetikere til at optage sukker i musklerne, selv om de er insulin-resistente.

Umiddelbart skulle man således tænke, at hun ville passe som fod i hose på en udviklingsafdeling i Novo Nordisk. Men sådan ser hun ikke selv på det: ”Jeg foretrækker ikke at have den der imperativ om, hvad jeg skal forske i. Det, som universitetet kan og skal, er at lave uafhængig forskning, som måske heller ikke har et

formål med at kurere sukkersyge, men hvor forskningen har en værdi i sig selv. Det er mere grundforskningsbaseret, hvor det i industrien skal have et formål.

Industriens forskningsstyring af uni'

Nogle mener, at eksempelvis Novo Nordisk gennem sin massive økonomiske støtte er med til at bestemme, hvad KU skal forske

Forskning p

Det er stående opfordring til unge forskere, at de skal rejse ud i verden og få erfaringer. Lykke Sylow fulgte opfordringen til det geografisk yderste og rejste så langt væk, hun overhovedet kunne komme – til Australien.

Når almindelige turister rejser oversøisk, er det med blodkarrene fyldt med rejsevacciner for at undgå at komme hjem med diverse sygdomme.

For hende er det lige omvendt. Hun rejste til Australien for at få en virus med hjem.

”Jeg er her, fordi der er en laboratoriegroupe i Melbourne, der er rigtig dygtige til at lave virus. De har lavet en form for virus, der kan inficere muskler. De kan så tilsætte gener til virussen, så når den inficerer en muskel, ryger der gener med ind. Det vil jeg bruge til at manipulere musklerne – fjerne eller tilføje et gen – og så vil jeg se, om det kan hjælpe til, at musklerne kan optage sukker,” fortæller hun.

Metoden med at bruge virus som en slags hemmelig agent i musklerne bruges ifølge Sylow ikke i Danmark. Men det er hendes ambition at lære den at kende for at kunne praktisere den hjemme.

ivate sektor attraktiv

i – og at forskningen således ikke er så fri?

”Jeg køber sådan set argumentet. Novo Nordisk bestemmer et eller andet sted, hvad der skal forskes i, men ikke hvordan og hvilke resultater. Man kan beskyldte industrien for at favorisere et projekt, de mener er vigtigt. Men det er rigtigt af KU at få industrien ind. For hvad er alternativet? Det er bare mindre forskning”.

Ville det betyde noget for dig, hvis pengene til dit projekt kom fra Novo Nordisk?

”Nej. Jeg er glad for, at jeg er i et forskningsområde, som Novo Nordisk giver penge til. Problemet er, at hver gang, de poster penge i et projekt, skal universitetet også bidrage lidt. Så sidder der andre forskere, der ikke kan få del i den pose penge, KU er tvunget til at give til

diabetes-forskningen. Men igen: alternativet er bare, at der bliver bedrevet mindre forskning,” siger Lykke Sylow, der faktisk overvejer at dreje sin forskning og se på sammenhængen mellem sukkersyge og kræft.

lah

å en anden måde – down under

Mindre kritisk tone

Mange har indtryk af australiere som hyggelige og afslappede mennesker, der tager tingene nedefra og i den rækkefølge, de kommer. Og sådan omtrent er det akademiske miljø også:

”Mit indtryk er, at arbejdsmiljøet er lidt mere afslappet. De arbejder flere timer, men ikke helt så hårdt. Mange er her 9-10 timer, men der er lange kaffe- og frokostpauser. De går tidligere i gang med ph.d.en, så de er lidt yngre – jeg er en forholdsvis gammel postdocer i sammenligning. Så de har ikke koner, børn og mand, de skal hjem til,” fortæller hun.

Den tilbagelænedede mentalitet kommer også til udtryk i de akademiske diskussioner: ”Der er god tone, som er mindre kritisk end herhjemme. Kritik er som udgangspunkt godt, for det lærer man noget af. Det er der mindre af her, hvilket både kan være godt og skidt. For nogle gange kan det måske blive lidt for meget herhjemme.”

Lykke Sylow mener dog ikke, vi har noget at sige australierne på i forhold til deres faglige niveau: ”Mit indtryk er, at de er rigtigt dygtige. De arbejder mere snævert end vi gør. De ser eksempelvis på muskeltvækst og kun det, hvor vi i Danmark ser på lidt flere parametre.”

Mindre weekend-arbejde

Sammenligner hun sin arbejds hverdag med Danmark, er der lidt mere arbejde på hverdage, og lidt mindre i weekenden. Hun har færre undervisningsforpligtelser, hvilket gør, at hun kan bruge mere tid på forskningen. Med fra Danmark har hun sin kæreste, der har taget orlov fra sit job som gymnasielærer. Det har været en investering, de har valgt at gøre.

”Det kan være en ret stor økonomisk udgift at tage partner med. Min kæreste har ikke noget job hernede, så vi må bruge penge fra egen lomme på det, i modsætning til, hvis jeg var taget af sted på egen hånd og kunne have afsat penge til huslejen fra min bevilling”.

Men det er pengene værd. Det er ved at være efterår dernede, så der er omkring 24 grader varmt i øjeblikket – så glæder hun sig overhovedet til at komme hjem?

”Ja. Jeg har en god forskergruppe derhjemme, og jeg glæder mig til at være fagligt på hjemmebane.

Men det er fint. Det er først til august, jeg skal hjem til KU”.

Omtale af RUC

Jeg er som bestyrelsesmedlem hos RUC (hvorfra jeg er kandidat) blevet præsenteret for jeres blad. Jeg har længe undret mig meget over jeres format. Jeg kan ikke forstå, hvorfor der ikke sker en mere præcis opdeling i holdninger og fakta. Hvorfor I ikke tydeligere deklarerer jeres tekster som enten interviews, ledere – eller klummer eller debatindlæg – og analyser.

I det seneste nummer har I en potentielt spændende artikel om RUC's økonomiske problem som følge af regeringens

nedsættelsespolitik: **'Struensee-kataloget: En klinisk økonomi-dissektion'**. Godt I tager det op, men helt ærligt: Som journalistisk produkt er det virkelig ringe. Et sammenrod af meninger og fakta. Er det en klumme? En leder? eller hvad? Hvordan kan vi blive klogere eller styrkes i argumentationer for og imod gennem det indlæg?

Andre steder i bladet bruger I overskrifter som: **"Ulla i de kloges selskab"**. En virkelig nedladende overskrift. Sexistisk synes jeg. Ligesom overskriften

"Esbens tobens skizofreni" er helt utilstødtelig. Skizofreni er en psykisk diagnose i den alvorlige skala og kan ikke misbruges, som I gør det.

Jeg synes simpelthen, I kaster et virkelig tarveligt lys over forskerstanden. Det der kunne være et interessant kritisk blad om forskningsmiljøer og universitetsuddannelser, bliver noget underlødigt noget.

Det må I simpelthen kunne gøre mere begavet.

*Programchef Vibe Klarup Voetmann,
Sønderborg Kommune*

FORSKERforums skingre tone

Der bliver kortere og kortere tid mellem Forskerforums ankomst med posten og til den havner i papirkurven – og hvorfor så det?

Måske nok især den skingre tone som vælter ud af mange artikler. Journalisten/Magisteren skuer kritisk ud over folket. Jeg håber på, at I somme tider overvejer hvorfor I ikke får kommentarer fra de udhængte. Kunne den skingre tone have en rolle?

Der er ikke problemer med at være kritisk – det har jeg altid været, men problemet er, at temaet altid er kritisk i tone, så det kunne nærme sig mobning. Vi forsøger hele tiden at lære vores studenter at de skal søge flere kilder og både rose og kritisere.

Når der i sidste nummer var en beklagelse af manglende korrekturlæsning på fejlstavning, så sidder man jo tilbage med den fornemmelse, at der måske er en række faktatjek, som det også kneb med:

- Vi kan jo starte med bagsiden

– kritikken af ministerens brug af "Dr." om Esben Lunde Larsen. Det er ikke forkert, at man i Danmark har en speciel doktorgrad, men udenfor den lille danske andedam, så er det helt normalt, at har man en ph.d., så tituleres man dr. XX. Så faktatjek – og lad dog være med at gå efter manden, det er for billigt.

- Sektorforskning – nu med gåseøjne i sidste nummer. Ved den sidste universitetssammenlægningsøvelse forsvandt sektorforskningen. AU har organiseret nogle centre (DCA/DCE), der formidler myndighedsberedskabs-opgaver, men centrene har ingen indflydelse på min eller andres forskning, så i det fleste tilfælde er det faktisk et filter mellem forskerne og embedsmænd.

Institutterne er alle en del af Science og Technology med de samme forsknings- og undervisningskrav, og alle har et stigende indtjeningskrav med eksterne

midler. Forskningsfriheden er den samme på alle institutter, men der jo en forskel på at forske med måleudstyr i dyre domme og at tænke store tanker.

- Prof. emeritus Heine Andersens analyse af Gyllegate er jo et rent part-sindlæg fra en forsker, der har kritiske meninger (om det meste). Hans referenceliste på KU's hjemmeside siger ikke meget om forskningsetik, så det ekspert-stempel må være en journalists trick. Men det er da skingert... og måske ikke overraskende, at AU ikke vil udtale sig.

Så et stille forslag, inden jeg bare smider Forskerforum direkte ud – bedre og mindre skinger journalistik. Tag ud og snak mere med forskere, og lav ikke det hele fra Frederiksberg.

Professor Carl-Otto Ottosen, Plantefysiologi, Aarhus Universitet

SVAR:

FORSKERforums stil er som en del af den redaktionelle linje til løbende debat på redaktionsmøder. Men læserkredsen er bred, så det tages samtidig til efterretning, at det er uundgåeligt, at der kan være nogle læsere, som af den ene eller anden grund er kritiske over for bladets linje, som ikke kan lide den journalistiske stil eller som har

særinteresser og er utilfredse med vinklingen i enkelte artikler.

Det er samtidig bladets særlige ambition og berettigelse at gå ud over sektorens mainstream-kommunikation ved at tage fat i problemer samt at omtale kontroversielle spørgsmål i sektoren. Hvis ikke FORSKERforum forsvarer ansættelsesrettigheder, forskningsfrihed, ytringsfrihed

med mere, hvem gør det så?

Og i bladet må temaer gerne behandles lidt skarpvinklet, så sagen eksponeres for modtageren. Desuden skal bagsidehistorierne altid læses i et skævt og humoristisk skær. Alt sammen selvfølgelig under forudsætning af, at der ikke formidles noget, som er urigtigt.

Redaktørerne

Alt for mange spiller spillet ...

Det er slut med videnskab, hvis ikke forskerne selv slår igen mod politikeres og bureaukraters management, som er en reel trussel mod kreativitet og uafhængighed, mener TIM BIRKHEAD

Ernst Hæckel, det 19. århundredes store udviklingsbiolog og forfatter til en række usædvanligt populære videnskabsbøger, fremsatte engang det synspunkt, at videnskabens arbejde var tilendebragt, idet der ikke længere var noget tilbage at opdage. Et århundrede senere udgav videnskabsjournalisten **John Horgan** en bog – *The End of Science* – hvori han indtog et lignende standpunkt. Begge byggede de deres teser på ideen om, at viden var en finit størrelse, og at vi på et eller andet tidspunkt ville vide alt, hvad der overhovedet var værd at beskæftige sig med.

Tiden har selvfølgelig vist, at de begge tog fejl – og Horgans bog især har formentlig udelukkende været skrevet som provokation. Og dog forekommer det mig og mange af mine kolleger, at vi nu nærmer os videnskabens endeligt – *the end of science*. Ikke fordi, vi er løbet tør for ting, der kan opdages. Men vores kreativitet og sågar vores integritet er ved at blive kvalt af nutidens bureaukrati og politiske indgriben i forskning og undervisning.

Her følger et lille, men meget sigende eksempel på, hvad vi efterhånden er oppe imod: Ved afslutningen på et undervisningsseminar, jeg holdt for nylig om videnskabelig uredelighed, spurgte jeg, om der var nogen, der havde kendskab til medstuderende, der havde fabrikeret data til deres afsluttende BA-projekter. 80% procent svarede bekræftende.

Jeg var målløs, og jeg må have set helt forkert ud i hovedet, for en af de studerende kom hen til mig, lagde en hånd på min arm, og sagde: "Du skal ikke være ked af det, Tim, vi ville selvfølgelig ikke gøre det, hvis det var rigtig videnskab." Dette forsøg på trøst fik mig kun til at fortvivle endnu mere. Forsigtigt spurgte jeg ind til udsagnet og ville vide, hvorfor de mente, at det var acceptabelt at fabrikere data i en undervisningssituation, men ikke i "ægte" forskning?

Og så var det, jeg blev overrasket ved de studerendes åbenhed i forhold til, hvad i hvert fald jeg følte er et ret delikat spørgsmål. Snart kom vi ind på svaret:

“ Politikerne burde skamme sig over den himmelråbende stupiditet i at bede om impact-afrapporteringer for forskning, som endnu ikke er lavet

Tim Birkhead

De var trænet i at opdigte data! I skolen havde de mærket et pres til, at deres forsøg skulle give de forventede resultater. Men på grund af defekt eller utilstrækkeligt udstyr var forsøgene ofte mislykkede. Manglende tid til at gentage et forsøg (eller diskutere, hvorfor det var mislykket) gjorde, at lærerne helt åbent og rutinemæssigt valgte at se bort fra "ukorrekte" resultater og fabrikere det "rigtige" udfald.

Og når lærere følte sig presset til uredelighed for at kunne opfylde målsætningerne, fulgte eleverne helt naturligt trop, da de efterfølgende begyndte på universitetet. Helt naivt havde jeg altid bildt mig ind, at jeg ville kunne se det, hvis en studerende havde opdigtet data i et projekt. Nu er jeg ikke så sikker.

Jo mere jeg tænkte over det, desto mere blev jeg klar over, at vi lever i en verden, hvor alt for mange pengemænd, politikere og forskere er parate til blot at "spille spillet" for at nå et bestemt mål. Og navnlig forskernes manglende respekt for forskergerningen kan meget vel være et signal om, at hele foretagendet snart styrter sammen. Endnu mere bekymrende er det, at konkurrencen og de ranglister, politikerne og bureaukraterne pådutter forskerne rundt omkring i verden, virker som en opfordring til både studerende og deres undervisere om at rotte sig sammen og sørge for ufortjent gode karakterer. Hvor mange gange har jeg ikke hørt kolleger beklage sig over en ph.d.-studerende, der kommer med topkarakterer i bagagen, men mangler den fornødne kreativitet til at sætte mere end højst et par sammenhængende tanker sammen?

Men alt er ikke tabt endnu. Britiske politikere må tænke sig om og f.eks. undre sig over, hvorfor briterne har modtaget så få Nobelpriser i de senere årtier sammenlignet med tidligere. De burde være

alvorligt bekymrede ved de summer, der spildes på det såkaldte *safe science*, som mange forskere føler sig nødsaget til at bedrive for at kunne gøre sig håb om finansiering. Og politikerne burde skamme sig over den himmelråbende stupiditet i at bede om *impact*-afrapporteringer for forskning, som endnu ikke er lavet. Som Lawrence udtrykker det: "forskning er at undersøge det ukendte". Det nuværende system er ganske enkelt en farce.

Denne alarmerende akademiske situation får mig til at tænke på **torskefiskeriet** i det østlige Canada, hvor jeg arbejdede på et projekt om havfugle i 1980'erne. Fiskerne havde længe været klar over, at torskebestanden havde det skidt. Det gav de politikerne besked om, men deres opråb faldt for døve ører, og fiskeriet fortsatte ufortrødent. I 1992 kollapsede det helt.

Her 25 år senere er det endnu ikke kommet på fode, og tabet af dette erhverv har medført enorme økonomiske og menneskelige omkostninger. Hvis bare politikerne havde handlet i tide, allerede da fiskerne gjorde dem opmærksomme på, at torsken havde det skidt, var bestanden også kommet sig hurtigt igen.

Noget lignende ses i forbindelse med **klimaforskningen**: evidensen – i form af storme, oversvømmelser og ødelagte boliger, foruden selvfølgelig selve klimatalle – har igennem årtier været overbevisende, uden at det har ansporet politikerne til at gøre noget som helst, der bare tilnærmelsesvis står mål med problemets omfang.

Vores fremtid afhænger af uddannelse og akademisk kreativitet. Vi har ikke råd til at lade stå til og passivt se på, mens videnskaben går til grunde. Vi er nødt til at være proaktive og promovere forskningens enorme gavn – og den endnu større gavn, vi alle sammen kunne få ved en fornuftsdræven totalsanering af det nuværende system.

FORFATTEREN: Tim Birkhead er professor i adfærd og evolution ved **University of Sheffield**.

KILDE: THE 24. marts 2016 i Martin Aitkens oversættelse

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Foto: Polfoto

Tidsånden: Fortællinger fra eliten

”Der er en tendens til, at vi prøver at blive mere akademiske i vores samfund, men vi må ikke glemme en vigtig søjle i vores samfund, nemlig dygtige danske håndværkere. I dag satses der på kvantitet på universiteterne – tilskyndet af taxametersystemet – så kvaliteten simpelthen falder i de højere uddannelser, fordi for mange ikke er motiverede.”

”Der er simpelthen blevet for meget ligemageri i det danske uddannelsessystem. Dels uddannes for mange uden chance for at få et job. Og dels hersker kvantiteten med det resultat at kvaliteten synker. Det sker vel at mærke samtidig med, at uddannelsessystemet har brug for et eliteniveau for de allerbedste. I stedet for at give penge ud til SU til nogle, som ikke er motiverede og dygtige nok, burde man i stedet give flere penge til grundforskning og Innovationsfonden, som kan skabe ny forskning, der kan blive til arbejdspladser ...”

Nogenlunde sådan fritænkte **nano-professor og Carlsbergfondets formand Flemming Besenbacher** på Videnskabernes Selskabs årsmøde for et par måneder siden. Og nu er tidsånden også sådan, at han får reserveret forsiden samt mange siders hyldest-interview i

den socialliberale POLITIKEN (24. april) til at sige det samme.

Reformoplæg

POLITIKEN lagde dermed spalter til den fortælling, som skal forberede SU-effektiviseringer, 4-karakterkrav, adgangsbegrænsning til universitetsuddannelser, beskæftigelsestaksameter så ingeniørstuderende belønnes og humaniorastuderende straffes m.m.

I POLITIKEN belærte han om diverse, herunder Rektorkollegiets uduelighed og at de danske uni'er burde fusioneres til 3 stk. Her huskede FORSKERforums kvekke reporter, at det samme forslag blev fremsat af en Grundfoss-direktør for ti år siden. Da svarede en rektor sarkastisk, at så var det da også en god ide, om alle danske firmaer med navnet foss fusionerer, fx Danfoss, Grundfoss, Foss Electric osv.

Ulighed er godt

På Selskabets årsmøde mødte hans tirader bifaldende nikken fra den øvrige elite, herunder ivrige nik fra departementschef Agnete Gersing og lidt mere afmålte nik fra minister Ulla Tørnæs.

Men også panderynken fra mange,

som mener, at Besenbachers nyliberale ideer i praksis vil ramme de ”unyttige kulturfag”. Og han det er et slet skjult politisk (nyliberalt) indlæg mod den danske velfærds- og lighedstænkning, som lige så godt kunne være sagt af finansminister Claus Hjort Frederiksen (V).

Og meget kan man sige om Besenbacher, men han lægger ikke skjul på sine meninger og samfundsanalyse: ”Der er simpelthen for meget ligemageri i det danske uddannelsessystem. Det er blevet skævvredet”, sagde han til POLITIKEN og brugte derefter en argumentation om, at ulighed er godt, som bragte Venstrepolitikerens Eva Kjer Hansen i offentligt stormvejr for nogle år siden:

”Hvis vi skal have råd til det velfærdssystem, vi har herhjemme, så skal der være en vis grad af ulighed. For det er jo kun, når dansk industri og danske virksomheder gør det rigtig, rigtig godt, at vi sikrer den indtjening i Danmark, der sikrer velfærdsmodellen. Også til dem, der har det dårligt. Så derfor skal vi fremelske, at de personer, der har nogle specielle talenter, der er lidt dygtige, bliver endnu dygtigere”.